

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Katowice, dnia 3 lutego 2014 r.

Poz. 587

UCHWAŁA NR BRM.0007.005.2014 RADY MIEJSKIEJ W RADLINIE

z dnia 28 stycznia 2014 r.

w sprawie przyjęcia Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Radlin na lata 2014- 2017

Na podstawie art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.) oraz art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594 z późn. zm.), po uzyskaniu pozytywnej opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Rada Miejska w Radlinie

uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjąć "Program Opieki nad Zabytkami Miasta Radlin na lata 2014- 2017" stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Radlina.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Radlinie

mgr inż. Jacek Sobik

Załącznik do uchwały nr BRM.0007.005.2014
Rady Miejskiej w Radlinie z dnia 28 stycznia 2014r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

Radlin 2014

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

Spis treści

1. Wstęp
2. Podstawa prawna opracowania Programu
3. System ochrony zabytków w Polsce
  - 3.1. Uwarunkowania prawne dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami
  - 3.2. Organizacja organów ochrony zabytków
4. Spójność Programu z krajowymi, wojewódzkimi i powiatowymi dokumentami strategicznymi w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego
  - 4.1. Uwarunkowania na szczeblu krajowym
  - 4.2. Uwarunkowania na szczeblu wojewódzkim
  - 4.3. Uwarunkowania na szczeblu powiatowym
5. Spójność Programu z lokalnymi dokumentami strategicznymi
6. Analiza stanu zachowania dziedzictwa kulturowego miasta
  - 6.1. Zarys historii Radlina
  - 6.2. Krajobraz kulturowy miasta
  - 6.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony
    - 6.3.1. Ochrona zabytków w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego
  - 6.4. Zabytki ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków (GEZ)
  - 6.5. Stanowiska archeologiczne
7. Analiza szans i zagrożeń dla środowiska kulturowego Miasta Radlin
8. Założenia programowe
  - 8.1. Priorytety i kierunki działań Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Radlin
  - 8.2. Zadania Programu w perspektywie długo- i krótkoterminowej
    - 8.2.1. Priorytet Horyzontalny – Lokalne zabytki w rejestrze Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
    - 8.2.2. Priorytet 1 – Ochrona i zarządzanie dziedzictwem kulturowym
    - 8.2.3. Priorytet 2 – Kształtowanie krajobrazu kulturowego
    - 8.2.4. Priorytet 3 – Edukacja historyczna i promocja dziedzictwa kulturowego
9. Narzędzia służące realizacji Programu
10. Źródła finansowania Programu
11. Realizacja i finansowanie przez Miasto zadań z zakresu ochrony zabytków

Załącznik nr 1 – Gminna Ewidencja Zabytków

*PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017***1. Wstęp**

Materialne dziedzictwo kulturowe to obok okazałych zamków i pałaców, strzelistych katedr czy urokliwych kamieniczek również zabytki techniki oraz architektura związana z rozwijającym się przemysłem. W Radlinie jest to m.in. zabytkowa już kopalnia „Marcel”, która z przyległym osiedlem patronackim tworzy układ urbanistyczny będącym namacalnym śladem dawnych idei i myśli ludzkich. Zachowanie go dla przyszłych pokoleń w jak najlepszym stanie wymaga odpowiednich nakładów finansowych oraz przemyślanego programu prac rewitalizacyjnych.

Samorząd Miasta Radlin jako jeden z pierwszych w województwie śląskim (w 2007 r.) podjął kroki w celu opracowania systemowego planu poprawy stanu zachowania zabytków na jego terenie. W niniejszym dokumencie określono nową wizję ochrony lokalnych zabytków, uwzględniono nowe uwarunkowania prawne oraz nowe możliwości finansowania ochrony zabytków. Program wyznacza najważniejsze kierunki działań na kolejne cztery lata, ze szczególnym uwzględnieniem nowej perspektywy finansowania prac konserwatorskich i rewitalizacyjnych ze środków unijnych.

Oczekiwany rezultatami będzie zwrócenie większej uwagi obecnym i przyszłym właścicielom, a także władarzom miasta na zagadnienie ochrony zabytków, co w dłuższej perspektywie poprawi ich stan zachowania, wyeksponuje najcenniejsze walory oraz wykorzysta je na potrzeby turystyczne, społeczne i gospodarcze.

Jak już wspomniano Program wchodzi w życie w przeddzień nowej perspektywy finansowania projektów ze środków europejskich, tak więc konieczny będzie bieżący monitoring wszystkich możliwych funduszy skierowanych na rozwój kultury i ochronę dziedzictwa kulturowego.

2. Podstawa prawna opracowania Programu

Podstawę prawną opracowania *Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Radlin* stanowią zapisy art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm., ostatnio nowelizowana w 2010 r. (Dz. U. z 2010 r. Nr 75, poz. 474 oraz Nr 130, poz. 871) mówiące, że burmistrz Miasta sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami, który po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w formie uchwały przyjmuje Rada Miejska. Następnie Program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Z realizacji programu burmistrz Miasta sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia Radzie Miejskiej.

Szczegółowe cele opracowania wymienione są w art. 87, ust. 2. cytowanej *Ustawy*:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami uwzględnienia się następnie w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (art. 19 ust. 2).

Pierwszym dokumentem opracowanym przez Miasto Radlin był Program Opieki nad Zabytkami na terenie Miasta Radlin [na lata 2008-2012], sporządzony w 2007 r. lecz nie przyjęty stosowną uchwałą Rady Miejskiej.

3. System ochrony zabytków w Polsce

3.1. Uwarunkowania prawne dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

(Dz.U. z 1997, Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)

Ustawa zasadnicza stanowi fundament m.in. systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce: „Rzeczpospolita Polska [...] strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju (art. 5), [...] stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju (art. 6. ust. 1), oraz że każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa (art. 86)”.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

(Dz.U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.)

Ustawa stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce, określa politykę zarządzania zabytkami oraz wyznacza główne zadania państwa oraz obywateli (właściciele i użytkownicy obiektów zabytkowych). Szczegółowe zapisy określają przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków. Wprowadza pojęcia ochrony i opieki.

Ochrona zabytków (art. 4) polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu :

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnienie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Natomiast opieka nad zabytkami (art. 5) sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych zabytku;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
Opiece i ochronie podlegają, bez względu na stan zachowania (art. 6):
- zabytki nieruchome – krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne i ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,
- zabytki ruchome – dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje stanowiące zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, wytwory sztuki ludowej, rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne, przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,
- zabytki archeologiczne – pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie ustawodawczej mogą podlegać również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Ustawa wskazuje formy ochrony zabytków (art. 7), do których należą:

- wpis do rejestru zabytków (prowadzonego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek na podstawie decyzji wydanej przez WKZ z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy);
- uznanie za pomnik historii (przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego);
- utworzenie parku kulturowego (przez Radę Gminy na podstawie uchwały);
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Zapisy dotyczące samorządu gminnego

Ochrona zabytków znajdujących się na terenie gminy należy do jednych z obowiązków i kompetencji samorządu lokalnego. Zadania stojące przed organami administracji publicznej (m.in. zarządami gmin), precyzuje wymieniony już art. 4. *Ustawy*. Realizacji tych zadań, obok sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87), ma służyć m.in.:

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

- prowadzenie gminnej ewidencji zabytków (art. 22, ust. 4 i 5): „Burmistrz prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:
  - 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
  - 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
  - 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez burmistrza w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków

Ewidencja zabytków stanowi podstawę do sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami.

- utworzenie przez Radę Gminy, po zasięgnięciu opinii WKZ, parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej (art. 16). Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał Rad Gmin, na terenie których ten park ma być utworzony;
- uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami się przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego (art. 18);
- udzielanie przez organ stanowiący gminy dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale (art. 81);
- powierzenie przez Wojewodę, na wniosek WKZ, w drodze porozumienia, prowadzenia niektórych spraw z zakresu swojej właściwości, w tym wydawanie decyzji administracyjnych gminom, a także związkom gmin, położonym na terenie województwa (art. 96).

Zapisy dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego mają również miejsce w innych aktach prawnych:

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym

(Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z późn. zm.)

Ustawa reguluje szczegółowy zakres zadań związanych z ochroną zabytków na poziomie lokalnym. Do zadań własnych gminy należy wykonywanie zadań w zakresie m.in. kultury, ochrony zabytków i opieki nad zabytkami a także ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej.

Warto zwrócić uwagę, że zakres dotyczący szeroko pojętej ochrony zabytków, mieści w sobie zarówno zapisy ściśle mówiące o ochronie zabytków, jak również pozostałe, dotyczące ochrony środowiska, przyrody, turystyki, zieleni gminnej

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

i zadrzewień a także promocji gminy. Takie całościowe, wielostronne podejście pozwala skuteczniej chronić oraz lepiej wykorzystywać zasoby zabytkowe gminy co pozytywnie wpływa na pozostałe dziedziny działalności.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym
(Dz.U. z 2012 r. poz. 647, z późn. zm.)

Ustawa precyzuje co powinno być uwzględniane podczas sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także ustalenia lokalizacji inwestycji celu publicznego. W interesującym nas obszarze w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uwzględniania się „wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej” (art. 1),

W studium uwzględniać należy uwarunkowania wynikające ze: [...] „stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej” (art. 10).

Studium oraz plany zagospodarowania przestrzennego winny określać [...] „obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk, obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej”.

Istotne jest nałożenie na burmistrzów obowiązków zarówno zawiadomienia m.in. wojewódzkiego konserwatora zabytków o przystąpieniu do sporządzania studium, planów zagospodarowania przestrzennego i występowania o opinie i wnioski, jak również opiniowania (studia) lub uzgadniania.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane
(Dz.U. z 2010 r. nr 243 poz. 1623 z późn. zm.)

Ustawa traktuje zabytki w sposób szczególny, podkreślając, iż obiekt budowlany należy projektować i budować, zapewniając: „ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską”. Wymienione są rodzaje czynności w procesie budowlanym, również w kontekście obiektów wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na obszarze wpisanym do rejestru zabytków, obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, a także ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Budynki podlegające takiej ochronie prawnej nie wymagają świadectwa charakterystyki energetycznej.

W przypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków wymagane jest uzyskanie pozwolenia na remont tych obiektów lub ich rozbiórkę (ale w tym wypadku dopiero po skreśleniu obiektu z rejestru zabytków przez Generalnego Konserwatora Zabytków). Podobnie jest w przypadku chęci zainstalowania na takim obiekcie tablic i urządzeń reklamowych. Ustawa nakazuje wprost wymóg uzyskania pozwolenia WKZ przed wydaniem pozwolenia na budowę.

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami
(Dz.U. Nr 115 poz. 741)

Jednym z wymienionych celów publicznych jest „opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami”. Kolejne zapisy precyzują, jakie działania wymagają pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Są to sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa (tu wyjątkiem są nieruchomości będące we władaniu Agencji Nieruchomości Rolnych) lub jednostki samorządu terytorialnego oraz wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych do spółek, podział nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków.

Ponadto dopuszczono możliwość nałożenia na nabywcę nieruchomości gruntowej, oddawanej w użytkowanie wieczyste, obowiązku (zapisanego w umowie) odbudowy lub remontu położonych na niej zabytkowych obiektów budowlanych. Taki sam obowiązek można nałożyć w decyzji o ustanowieniu trwałego zarządu.

Ważne dla właściciela zabytku i zarządcy nieruchomości będącej w trwałym zarządzie są zapisy mówiące o obniżce o 50% ceny nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków, chociaż dopuszczono tu także możliwość podwyższenia lub obniżenia tej bonifikaty oraz o obniżce o 50% opłat z tytułu trwałego zarządu, która to bonifikata również może być podwyższona lub obniżona. Gminie przysługuje prawo pierwokupu w przypadku sprzedaży „nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawa użytkowania wieczystego takiej nieruchomości.”

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska
(Dz.U. z 2001 r. Nr 62 poz. 627, z późn. zm.)

W *Ustawie* zapisano, iż prognoza oddziaływania na środowisko, sporządzana przy okazji opracowywania polityk, strategii, planów lub programów powinna „określać, analizować i oceniać przewidywane znaczące oddziaływania, [...] na środowisko, a w szczególności na [...] zabytki, jak również w przypadku odstąpienia od przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, *Ustawa* nakłada obowiązek sprawdzenia, czy decyzja o odstąpieniu uwzględnia: [...] „cechy obszaru objętego oddziaływaniem na środowisko, w szczególności obszaru o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadających znaczenie dla dziedzictwa kulturowego wrażliwe na oddziaływania, istniejące przekroczenia standardów jakości środowiska lub intensywne wykorzystywanie terenu.

Niezwykle ważne są przepisy dotyczące planowanych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko i wymagających sporządzenia „raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko”. Dla ochrony dziedzictwa kulturowego przepis ten jest istotny w kontekście budowy wież telefonii komórkowej oraz stosunkowo nowej inicjatywy, jaką jest budowa farm wiatrowych i ich

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

oddziaływanie na krajobraz kulturowy, a więc przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze.

Ustawa o z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

(Dz.U. nr 92 poz. 880)

Ustawa określenie „tereny zieleni” definiuje się jako „tereny wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, znajdujące się w granicach wsi o zwartej zabudowie lub miast, pełniące funkcje estetyczne, rekreacyjne, zdrowotne lub osłonowe, a w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe oraz cmentarze, a także zieleń towarzyszącą ulicom, placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, lotniskom oraz obiektom kolejowymi przemysłowym”

Zezwolenie na usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków wydaje WKZ; dotyczy to również drzew owocowych. Ustawodawca posłużył się również pojęciem „wartości historycznych”, „kulturowych”, które są jednym z czynników ważnych przy tworzeniu parków krajobrazowych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, ustanawianiu pomników przyrody i innych czynnościach.

Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 1991 r. Nr 114, poz. 493, z późn. zm.)

W Ustawie zapisano że „prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym”, natomiast państwo, jako mecenas, wspiera tę działalność, a minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może wspomóc finansowo realizację planowanych na dany rok zadań.

Sprawowanie opieki nad zabytkami jest jednym z podstawowych zadań instytucji kultury, szczególnie tych wyspecjalizowanych w opiece nad zabytkami (których celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami).

Zatem szeroko pojęta opieka nad zabytkami niekoniecznie musi oznaczać bezpośrednie czynności przy zabytku, ale również gromadzenie wiedzy o zabytkach, jej udostępnianie poprzez np. organizację wystaw, edukację społeczeństwa dotyczącą ochrony zabytków, uświadomienie istnienia odziedziczonych po dawnych mieszkańcach dóbr kultury, uwrażliwienie na wyjątkowy charakter tego dziedzictwa.

Do aktów prawnych dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami należy także:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych (Dz. U. Nr 165, z 2011 r., poz. 987)

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 113 z 2011 r., poz. 661)

3.2. Organizacja organów ochrony zabytków

Organami ochrony zabytków są (art. 89): minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków oraz wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Wojewódzki Konserwator Zabytków, który kieruje wojewódzkim urzędem ochrony zabytków.

Wojewódzkiego konserwatora zabytków powołuje i odwołuje wojewoda, za zgodą Generalnego Konserwatora Zabytków (art. 91). Do zadań wykonywanych przez WKZ należy w szczególności:

- 1) realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) sporządzanie, w ramach przyznaných środków budżetowych, planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 3) prowadzenie rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie;
- 4) wydawanie, zgodnie z właściwością, decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych;
- 5) sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych;
- 6) organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 7) opracowywanie wojewódzkich planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynacja działań przy realizacji tych planów;
- 8) upowszechnianie wiedzy o zabytkach;
- 9) współpraca z innymi organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków.

Kolejnymi stopniami systemu ochrony zabytków w regionie byłoby ewentualne powołanie powiatowego konserwatora zabytków (na podstawie porozumienia Wojewody Śląskiego ze Starostą Wodzisławskim) oraz miejskiego (porozumienie Wojewody z Burmistrzem Radlina). Lokalnym konserwatorom (np. zatrudnionym na samodzielnych stanowiskach ds. ochrony zabytków) zostałyby powierzone prowadzenie niektórych spraw z zakresu właściwości Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (występującego w imieniu Wojewody Śląskiego), co w znaczącym stopniu poprawiłoby jakość zarządzania dziedzictwem w gminie oraz powiecie, a także w województwie.

4. Spójność Programu z krajowymi, wojewódzkimi i powiatowymi dokumentami strategicznymi w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Radlin powinien uwzględniać wcześniejsze ustalenia dokumentów strategicznych wszystkich szczebli. Pozwoli to na sprawną i pełną realizację Programu oraz na unikanie sytuacji konfliktowych w sferze planowania strategicznego.

4.1. Uwarunkowania na szczeblu krajowym

Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, Konkurencyjna gospodarka, Sprawne państwo (uchwała Rady Ministrów z dn. 25.09.2012 r.)

Jest to główna strategia rozwojowa w średnim horyzoncie czasowym, wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe.

Strategia wyznacza trzy obszary strategiczne - *Sprawne i efektywne państwo, Konkurencyjna gospodarka, Spójność społeczna i terytorialna*, w których koncentrować się będą główne działania oraz określa, jakie interwencje są niezbędne w perspektywie średniookresowej w celu przyspieszenia procesów rozwojowych.

W *Strategii* pojawiają się zapisy mówiące o wprowadzeniu obowiązku sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów funkcjonalnych obejmujących obszary miejskie, a w szczególności metropolitalne, tereny wrażliwe rozwojowo, związane z ochroną m.in. dziedzictwa kulturowego (Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem, Priorytet I.1.5. Zapewnienie ładu przestrzennego).

Drugim ważnym, podkreślonym przez *Strategię* obszarem jest digitalizacja zasobów dziedzictwa narodowego oraz zapewnienie właściwego ich przechowywania (Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych, Priorytet II.5.3. Zapewnienie odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych; Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych, Priorytet III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych).

Ponadto wspierany będzie rozwój infrastruktury społecznej – w tym infrastruktury kulturalnej – oraz działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego, co stanowi ważny czynnik rozwoju i podnoszenia atrakcyjności miast (Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, Priorytet III.3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich).

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 i Uzupelnienie NSRK na lata 2004-2020 (dokumenty przyjęte przez Radę Ministrów)

Tworzy ramy dla mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowoczesnie pojmowanej polityki kulturowej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, a także dla wspólnoty Polski z Unią Europejską. Głównym celem *Strategii* jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturowego regionów w Polsce. Do priorytetów zaliczamy:

- aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe celem poprawy stanu zachowania zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do mieszkańców, turystów i inwestorów,
- edukację i administrację na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego.

Dokumentem służącym wdrożeniu *Strategii* w sferze materialnej spuścizny kulturowej Polski jest *Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego”*, w którym wytyczone zostały strategiczne cele polityki państwa w sferze ochrony zabytków:

- przygotowanie skutecznego systemu prawno-finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami,
- podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji na rzecz dziedzictwa,
- poszukiwania instrumentów wzmacniających efekty działalności służby konserwatorskiej,
- ograniczenia uznaniowości konserwatorów poprzez nałożenie na nich odpowiedzialności za niezgodne z prawem postępowania,
- intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

(uchwała nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. (M.P. 2012, poz. 252).

Jest to najważniejszy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. *KPZK 2030* kładzie szczególny nacisk na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, ponieważ decyduje on o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe. Koncepcja formułuje także zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa, w tym powodziowego.

W dokumencie został wyznaczony następujący cel strategiczny:

„Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych –

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie”.

Ponadto wyznaczono cele polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w horyzoncie roku 2030:

1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności;
2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;
3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;
4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;
5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami 2013-2016

(dokument w trakcie opracowywania przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, projekt obecnie na etapie konsultacji społecznych).

Krajowy Program wpisuje się w system dokumentów planistycznych państwa jako instrument wykonawczy dla Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020.

Jednym ze strategicznych założeń *Krajowego Programu* jest wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków, w tym tworzenie podstaw współdziałania z organami samorządu terytorialnego. Uzupełnieniem *Krajowego Programu* jest system współfinansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy obiektach zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków.

W *Krajowym Programie* dokonano diagnozy stanu ochrony zabytków w Polsce w trzech podstawowych płaszczyznach: organizacji i zadań organów ochrony zabytków, stanu zachowania zabytków, w tym roli i znaczenia rejestru zabytków oraz systemów informacji o zabytkach, komunikacji, porozumienia i współpracy w obszarze ochrony zabytków. W oparciu o diagnozę przeprowadzono analizę SWOT i w ścisłym powiązaniu z jej wynikami oraz w powiązaniu ze *Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego* sformułowano cel główny: *Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.*

Dla realizacji celu głównego opracowano trzy cele szczegółowe:

- wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce,
- wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków,
- tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

Rozwiązaniem porządkującym zagadnienia przedstawione w *Krajowym Programie* i uwzględnionym na każdym etapie prac nad dokumentem, są zagadnienia horyzontalne: tematy wiodące, których problematyka została poruszona w co najmniej dwóch obszarach diagnozy oraz dwóch celach szczegółowych. Są to:

- a. podniesienie sprawności i skuteczności działań organów ochrony zabytków, w tym jakości merytorycznej decyzji administracyjnych (szkolenia, standaryzacja działań);
- b. porządkowanie rejestru zabytków oraz stworzenie wiarygodnej metodologicznie diagnozy stanu zachowania zabytków nieruchomych;
- c. zwiększenie uspołecznienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami; budowanie przez organy ochrony zabytków partnerskich relacji z obywatelami, jak i propagowanie postaw współodpowiedzialności społecznej za zachowanie zabytków (współpraca z mediami, wykorzystywanie mediów elektronicznych, konkursy, itp.);
- d. wdrożenie procesów kształtowania postawy krajobrazowej wśród organów ochrony zabytków;
- e. zwiększenie zaangażowania samorządów (gmin) w ochronę i opiekę nad zabytkami oraz wzmocnienie zaangażowania społecznego na rzecz ochrony zabytków, w tym propagowanie parków kulturowych jako skutecznej formy ochrony zabytków.

4.2. Uwarunkowania na szczeblu wojewódzkim

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020” – aktualizacja SRWS na lata 2000-2020 (uchwała nr III/47/1/2010 Sejmiku Województwa Śląskiego z dn. 17.02.2010 r.)

W dokumencie przedstawiono Wizję województwa śląskiego w roku 2020: „Województwo śląskie będzie regionem zapewniającym dostęp do usług publicznych o wysokim standardzie, o nowoczesnej i zaawansowanej technologicznie gospodarce oraz istotnym partnerem w procesie rozwoju Europy”.

Problemy związane z dziedzictwem kulturowym, zabytkami i kulturą znalazły odzwierciedlenie w poniższych kierunkach działań:

Priorytet B: Województwo śląskie regionem o powszechnej dostępności do regionalnych usług publicznych o wysokim standardzie:

- B.2.5: Rewitalizacja terenów zdegradowanych
(Cel strategiczny B.2 – Wysoka jakość środowiska naturalnego)
- B.3.1: Zagospodarowanie centrów miast oraz zdegradowanych dzielnic
B.3.6: Zwiększenie atrakcyjności turystycznej regionu
(Cel strategiczny B.3 – Atrakcyjne warunki zamieszkania i wysoka jakość przestrzeni)

Priorytet C: Województwo śląskie znaczącym partnerem kreacji kultury, nauki i przestrzeni europejskiej

- C.3.2: Zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w kulturze i wzmocnienie środowisk twórczych

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

C.3.3: Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kultury regionu

(Cel strategiczny C.3 – Silny ośrodek nauki i kultury)

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego

(uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 26.04.2010 r.)

Celem *Planu* jest wypracowanie dokumentu strategicznego dla kształtowania przestrzeni województwa, określającego koncepcję podstawowych elementów przyszłej struktury przestrzennej województwa i powiązań funkcjonalnych między tymi elementami. *Plan* formułuje zasady realizujące politykę przestrzenną województwa i organizujące jego strukturę przestrzenną. *Plan* pełni funkcję koordynacyjną (w tym informacyjną, regulacyjną i negocjacyjną), kontrolną i promocyjną (w tym inspirującą, marketingową i organizacyjną).

W *Planie* został określony Cel Generalny: „Kształtowanie harmonijnej struktury przestrzennej woj. śląskiego sprzyjającej wszechstronnemu rozwojowi województwa” oraz wyznaczono 6 celów strategicznych:

- I. Dynamizacja i restrukturyzacja przestrzeni województwa.
- II. Wzmocnienie funkcji węzłów sieci osadniczej.
- III. Ochrona zasobów środowiska, wzmocnienie systemu obszarów chronionych i wielofunkcyjny rozwój terenów otwartych.
- IV. Rozwój ponadlokalnych systemów infrastruktury.
- V. Stymulowanie innowacji w regionalnym systemie zarządzania przestrzenią.
- VI. Rozwój współpracy międzyregionalnej w zakresie planowania przestrzennego.

Do głównych kierunków działań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego należy:

- **Wykrowanie zintegrowanego regionalnego produktu turystycznego** (podnoszenie rangi obiektów dziedzictwa kulturowego (uznanie za pomnik historii, wpis na listę światowego dziedzictwa kultury UNESCO), w tym zabytków sakralnych, przemysłowych, rezydencjonalnych, budownictwa drewnianego; tworzenie markowych produktów turystycznych, obejmujące m.in. zagadnienia koncentracji działań wokół tych produktów, które mają największą szansę na odniesienie sukcesu rynkowego, w tym np. dotyczących: turystyki miejskiej kulturowej – organizowanej ze szczególnym uwzględnieniem turystyki przemysłowej, w tym udostępniania: zabytkowej architektury przemysłowej, starych maszyn, wycofanych z eksploatacji pojazdów (tramwaje, kolejki, parowozy, samochody), nieczynnych kopalń i hut itp.; tworzenie tematycznych szlaków turystycznych – obejmujące m.in. zagadnienia turystyki przemysłowej, turystyki miejskiej, pielgrzymkowej, turystyki kulturowej związanej z architekturą drewnianą i architekturą militarną oraz uwzględnieniem promocji ruchu pieszego, samochodowego, rowerowego i turystyki konnej oraz reaktywacji Górnośląskiej Kolei Wąskotorowej);
- **Rozwijanie potencjału wewnętrznego obszarów zagrożonych marginalizacją** (wykorzystanie dla gospodarczego rozwoju lokalnego walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego – obejmujące m.in. zagadnienia zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego, w tym np. w otoczeniu miejskich aglomeracji);

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

- **Promowanie zwartych miast efektywnie wykorzystujących teren** (rewitalizacja terenów zdegradowanych i poprzemysłowych w miastach – obejmująca m.in. zagadnienia wzmocnienia systemu ekologicznego miast oraz adaptacji zabytków przemysłu i techniki oraz związanych z nimi osiedli patronackich i budownictwa rezydencjonalnego, przede wszystkim w miejskich aglomeracjach);
- **Wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych** (kształtowanie obszarów śródmiejskich o wysokiej jakości rozwiązań urbanistyczno architektonicznych – obejmujące m.in. zagadnienia eksponowania ich walorów historyczno-zabytkowych i tworzenia atrakcyjnych przestrzeni publicznych, podkreślających tożsamość kulturową miast);
- **Rewitalizacja miejskich dzielnic** (rewaloryzacja dzielnic śródmiejskich – obejmująca m.in. zagadnienia zabytkowych układów urbanistycznych historycznych miast, w tym np. centrów i osiedli jako dóbr kultury współczesnej; rewaloryzacja (humanizacja) współczesnych osiedli mieszkaniowych; rewaloryzacja osiedli patronackich; rewaloryzacja terenów zdegradowanej zabudowy).

Ponadto *Plan* do najbardziej znanych osiedli i kolonii robotniczych związanych z określonymi zakładami przemysłowymi w woj. śląskim zalicza osiedle „Emma” w Radlinie.

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Śląskiego na lata 2010-2013

(uchwała nr III/48/2/2010 Sejmiku Województwa Śląskiego z dn. 17.03.2010 r.)

Cele *Programu* wynikają z przeprowadzonej analizy zasobów zabytkowych i uwzględniają cele wskazane w ustawie. Cele zostały sformułowane na podstawie analizy SWOT i wyników warsztatów interaktywnych, na które zaproszeni zostali przedstawiciele wydziałów Urzędu Marszałkowskiego i wybrani eksperci.

W dokumencie sformułowano wizję *Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w województwie śląskim*: **Dobrze zachowane, zadbane zabytki stanowiące o tożsamości regionu elementem promocji i rozwoju gospodarczego województwa.** W celu realizacji wizji wyróżnione dwa cele strategiczne *Programu*, oraz cele operacyjne:

- Cel strategiczny I – Kształtowanie kulturowego obrazu województwa
  - Cel operacyjny I.1 – Ustalenie potencjału zasobów zabytkowych województwa
  - Cel operacyjny I.2 – Budowa systemu zarządzania zabytkami województwa
  - Cel operacyjny I.3 – Włączenie zabytków w procesy gospodarcze
- Cel strategiczny II – Kształtowanie pozytywnych postaw społeczeństwa wobec dziedzictwa kulturowego regionu
  - Cel operacyjny II.1 – Propagowanie wiedzy o zabytkach oraz sposobach opieki nad zabytkami
  - Cel operacyjny II.2 – Aktywizacja społeczności lokalnych na rzecz opieki nad zabytkami

Pośród zabytków techniki województwa śląskiego najwięcej reprezentuje branżę górniczą. *Program* wśród szczególnie cennych z racji wieku oraz z punktu widzenia architektury i techniki obiektów powstałych w środkowym okresie rozwoju górnictwa

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

(2. poł. XIX w. oraz w początkach XX w) wymienia m.in. kopalnię „Marcel” w Radlinie.

Strategia rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006-2020

(uchwała nr II/51/1/2006 Sejmiku Województwa Śląskiego z dn. 28.08.2006).

W dokumencie określono Wizję – Kulturalny wizerunek województwa śląskiego: Województwo śląskie będzie:

- 1) regionem zróżnicowanym kulturowo, harmonijnie łączącym elementy odmiennych tradycji i tożsamości kulturowych;
- 2) regionem, w którym kultura odzwierciedla i kształtuje podstawowe cnoty obywatelskie takie jak otwartość, uczciwość, odpowiedzialność, pracowitość, umiejętność społecznej współpracy, wpływając pozytywnie na jakość kapitału społecznego;
- 3) regionem, w którym kultura jest istotnym elementem rozwoju gospodarczego, zwiększającym konkurencyjność ekonomiczną województwa, dającym szansę na rozwój społeczno-ekonomiczny, a w efekcie poprawiającym jakość życia jego mieszkańców;
- 4) regionem, w którym w sposób innowacyjny wykorzystuje się potencjał twórczy środowiska artystycznego do jakościowej poprawy przestrzeni publicznej, w tym instytucji użyteczności publicznej.

Dokument zawiera wizję, pola i cele strategiczne oraz kierunki działań w obszarze kultury w województwie śląskim. Ustalono w obrębie pól strategicznych cztery podstawowe cele i odpowiadające im działania ukierunkowane na osiągnięcie założonej wizji.

Dla ochrony zabytków największe znaczenie ma pole strategiczne „Dziedzictwo kulturowe” oraz Cel Strategiczny III: **Upowszechnianie i zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu (materialnego i niematerialnego) oraz jego efektywniejsze wykorzystywanie do celów turystycznych.**

Do realizacji wyznaczonego celu strategicznego określono kierunki działania, które są podstawą do konstrukcji programów i projektów:

- 3.1. rozpoznawanie zasobów dziedzictwa kulturowego oraz prowadzenie projektów badawczych na jego temat;
- 3.2. inwentaryzowanie dziedzictwa kulturowego;
- 3.3. popularyzacja dziedzictwa kulturowego (w tym z użyciem najnowszych technik);
- 3.4. rewitalizacja i renowacja obiektów zabytkowych;
- 3.5. rewitalizacja obiektów i terenów poprzemysłowych i znajdowanie dla nich nowych funkcji;
- 3.6. wykorzystywanie dziedzictwa kulturowego regionu na potrzeby turystyki (promocja, tworzenie produktów turystyki kulturowej);
- 3.7. tworzenie zasobów dziedzictwa kulturowego regionu.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Śląskim na lata 2004-2013

(uchwała nr II/29/10/2004 Sejmiku Województwa Śląskiego z dn. 20.12.2004 r.)

Głównym celem *Strategii* jest rozwój turystyki biznesowej, miejskiej, tranzytowej, aktywnej oraz agroturystyki. Do najważniejszych zadań wykonawców *Strategii* należy podnoszenie jakości usług turystycznych oraz tworzenie systemów wsparcia dla kreowania i promowania markowych produktów turystycznych regionu.

Dla miasta Radlin największe znaczenie mają następujące cele *Strategii*:

Cel strategiczny: Rozwój produktu markowego – turystyka miejska i kulturowa:

- zwiększenie dostępności obiektów archeologicznych dla celów turystycznych;
- restauracja, promocja i udostępnienie turystom zabytkowych układów urbanistycznych i obiektów architektury militarnej;
- rozwój turystyki przemysłowej (industrialnej);
- poszerzenie oferty kulturalnej, rozrywkowej i widowiskowo-sportowej;
- tworzenie warunków i wzrost liczby odwiedzin w ramach turystyki sentymentalnej;
- poszerzenie oferty turystyki pielgrzymkowej.

Cel strategiczny: Wzrost znaczenia produktu markowego - turystyka tranzytowa i przygraniczna.

- wspieranie rozwoju turystyki przygranicznej;
- tworzenie warunków do korzystniejszego rozwoju turystyki tranzytowej.

Ponadto *Strategia* wskazuje miejsca występowania zabytkowych osiedli i kolonii robotniczych stanowiących atrakcje turystyczne, poszerzające i wzbogacające nowe produkty. Jest to m.in. w obszarze zachodnim – gmina Radlin.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007-2013

(przyjęty uchwałą Zarządu Województwa Śląskiego z dn. 29.08.2007)

RPO WSL 2007-2013 stanowił najistotniejszy instrument polityki regionalnej województwa w okresie 2007-2013, spajający większość zadań realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz inne jednostki publiczne i prywatne w ramach funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Realizował on zapisy zawarte w *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000 – 2020*.

W ramach *RPO WSL*, w zakresie ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego realizowany był Priorytet IV Kultura, którego głównym celem był „wzrost znaczenia kultury jako czynnika rozwoju społeczno-gospodarczego”, a celem szczegółowym „zachowanie dla przyszłych pokoleń dziedzictwa kulturowego”.

Obecnie trwają prace nad *Regionalnym Programem Operacyjnym na lata 2014-2020*, który nakreśli nowe cele i priorytety nawiązujące do nowej perspektywy finansowania ze środków unijnych. Obecnie Projekt *RPO WSL* jest na etapie konsultacji społecznych.

4.3. Uwarunkowania na szczeblu powiatowym

Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Wodzisławskiego 2010-2013

(uchwała Nr XLVIII/506/2010 Rady Powiatu Wodzisławskiego z dn. 24.06.2010 r.)

Program w wyczerpujący sposób prezentuje zabytkowy zasób powiatu wodzisławskiego od najcenniejszych zabytków (wpisanych do rejestru zabytków) po te znajdujące się w gminnych ewidencjach zabytków. Z terenu gminy Radlin do posiadających najwyższe znaczenie dla lokalnego samorządu a zarazem za najcenniejsze zabytki dla całego powiatu wodzisławskiego (z punktu widzenia wartości artystycznych i estetycznych, a także walorów historycznych) zalicza osiedle robotnicze d. Emmagrube z lat 1897-1915 wg projektu berlińskiego architekta Wiliama Muellera jako jeden z najlepiej zachowanych przykładów budownictwa patronackiego.

Zostały także wyznaczone główne priorytety i kierunki *Programu*:

Priorytet I – Aktywne kształtowanie krajobrazu kulturowego ziemi wodzisławskiej:

- I. Zahamowanie procesu degradacji zabytków poprzez ich renowację, konserwację i adaptację, a także ochronę i rewitalizację układów urbanistycznych i krajobrazu;
- II. Wpieranie badań i studiów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego jako dominant krajobrazu;
- III. Inwentaryzacja potencjalnych obiektów zabytkowych;
- IV. Rozszerzanie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego ziemi wodzisławskiej;
- V. Współpraca jst z innymi podmiotami w zakresie opieki nad zabytkami.

Priorytet II – Promocja i edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego:

- I. Wzmocnienie edukacji regionalnej;
- II. Popularyzacja i promocja zabytków i wiedzy o nich.

Priorytet III – Nowoczesne zarządzanie dziedzictwem kulturowym:

- I. Integracja działań społecznych i gospodarczych na rzecz opieki nad zabytkami;
- II. Marketing produktów turystycznych;
- III. Promowanie przykładów tzw. „dobrych praktyk” w zarządzaniu zabytkami;
- IV. Rozwój turystyki kulturowej i tworzenie jej produktów.

Ponadto prawie cały przedstawiony zestaw proponowanych zadań do realizacji w ramach *Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Wodzisławskiego* może być realizowany lub współrealizowany przez Miasto Radlin lub jej instytucje kultury.

Aktualizacja Strategii Rozwoju Powiatu Wodzisławskiego 2008-2015

(uchwała Nr XVI/186/2012 Rady Powiatu Wodzisławskiego z dn. 29.03.2012 r.)

Z perspektywy zarządzania strategicznego najważniejszym dokumentem obowiązującym w powiecie wodzisławskim jest właśnie *Strategia*. Określono w niej wizję Powiatu: Powiat wodzisławski miejscem ludzi spokojnych o swoją przyszłość, miejscem bogatym w inwestycje, z rozwiniętą turystyką, minimalnym bezrobociem i bardzo dobrze rozwiniętym sektorem MSP oraz misję Powiatu: Oferowanie warunków godnego życia mieszkańcom oraz rozwoju społeczno-gospodarczego.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

Zagadnienia związane z dziedzictwem kulturowym zostały uwzględnione w obszarze strategicznym „Społeczeństwo i infrastruktura społeczna”. Tam też zdefiniowano cel strategiczny: „Rozwój kulturalny i organizacja czasu wolnego (w tym rozwój rekreacji i turystyki)”, obejmujący organizowanie działań środowiskowych związanych z popularyzacją kultury, ofertą spędzania wolnego czasu oraz wdrażaniem „Programu Rozwoju Turystyki i Rekreacji Powiatu Wodzisławskiego na lata 2006-2013”.

Przewiduje on realizację następujących zadań w obszarze opieki nad zabytkami:

1. Promowanie aktywnych zachowań w dziedzinie sportu i kultury
2. Upowszechnianie i wspieranie organizacji wydarzeń kulturalnych, sportowych i sportowo-rekreacyjnych na terenie powiatu.
3. Upowszechnianie walorów turystycznych, kulturowych i zabytkowych powiatu, w tym wspieranie rozwoju turystyki przygranicznej.
4. Aktualizacja elektronicznej bazy informacji o zabytkach, obiektach sportowych i sportowo-rekreacyjnych, w szczególności za pomocą narzędzi informatycznych.
5. Promocja idei społecznych opiekunów zabytków oraz akcja informacyjna o możliwości umieszczania na zabytku wpisanym do rejestru zabytków znaku informacyjnego o tym, że podlega on ochronie.
6. Podejmowanie działań związanych z ochroną zabytków.

Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Wodzisławskiego na lata 2005–2013

(uchwała Nr XXX/322/2005 Rady Powiatu Wodzisławskiego z dn. 20.01.2005 r.)

Plan jest rozwinięciem i doprecyzowaniem zadań przyjętych w „Strategii Rozwoju Powiatu Wodzisławskiego 2008-2015”. Dotyczy działań, które realizuje Powiat w zakresie swoich zadań ustawowych. Brak jest zadań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego.

Program Rozwoju Turystyki i Rekreacji dla Powiatu Wodzisławskiego 2006-2013

(uchwała Nr XLVII/548/2006 Rady Powiatu Wodzisławskiego z dn. 22.06.2006)

Program w sposób bezpośredni zajmuje się zagadnieniem opieki nad zabytkami. Poza dokonaniem inwentaryzacji najważniejszych obiektów dziedzictwa narodowego w powiecie (m.in. neobarokowy kościół parafialny w Radlinie, szyb „Wiktor”, osiedle górnicze i zespół architektoniczny kopalni Marcel) dokument zawiera analizę SWOT, określającą siły, słabości, szanse i zagrożenia w rozwoju turystyki na ziemi wodzisławskiej.

W zasadzie wszystkie cele strategiczne bezpośrednio lub pośrednio odnoszą się do ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego:

- CS1. Rozwój turystyki i rekreacji w powiecie podwyższający społeczną i gospodarczą aktywność na terenie powiatu;
- CS2. Współzależny rozwój różnych typów turystyki miejskiej i wiejskiej adresowanych do mieszkańców obszarów zurbanizowanych w województwie śląskim i kraju morawsko-śląskim;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

CS3. Wykorzystywanie zasobów naturalnych i kulturowych powiatu dla celów turystycznych w zgodzie z zasadami rozwoju zrównoważonego.

Program Ochrony Środowiska Powiatu Wodzisławskiego

(uchwała Nr XXXVIII/425/2009 Rady Powiatu Wodzisławskiego z dn. 24.09.2009)

Program, który został opracowany z wyznaczonym do 2016 r. horyzontem czasowym realizacji, w dziedzinie ochrony dóbr kultury zaproponował następujące działania:

- tworzenie ścieżek edukacyjnych, przyrodniczych i kulturowych,
- wprowadzenie właściwego oznakowania i opisu zabytków.

Zakładanymi efektami tych działań będzie: zwiększenie atrakcyjności powiatu, promocja powiatu oraz edukacja ekologiczna i historyczno-kulturowa.

Ponadto na terenie miasta Radlin brak jest pomników przyrody.

Program współpracy Powiatu Wodzisławskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2013 r.

(uchwała nr XXV/266/2012 Rady Powiatu Wodzisławskiego z dn. 29.11.2012 r.)

Adresatami *Programu* są organizacje pozarządowe, które chcą działać na rzecz Powiatu Wodzisławskiego – zgodnie ze swoimi celami statutowymi i zgodnie z zadaniami własnymi Powiatu określonymi w ustawie o samorządzie powiatowym. Celem głównym *Programu* jest budowanie partnerstwa pomiędzy Powiatem Wodzisławskim a podmiotami działającymi w sferze pożytku publicznego oraz pobudzanie nowych inicjatyw i aktywności społecznych w zaspokajaniu potrzeb zbiorowych mieszkańców powiatu.

Ustalono następujące priorytetowe zadania publiczne w zakresie kultury i ochrony dóbr kultury oraz dziedzictwa narodowego:

- 1) wspieranie inicjatyw kulturalnych dla mieszkańców powiatu poprzez organizację festiwali, konkursów, przeglądów, warsztatów, wystaw itp., w tym imprez mających na celu popularyzację twórczości ludowej oraz lokalnych tradycji,
- 2) organizacja imprez kulturalnych, konferencji, konkursów, sesji popularnonaukowych i spotkań mających na celu popularyzację wiedzy o zabytkach.

5. Spójność Programu z lokalnymi dokumentami strategicznymi

Na poziomie lokalnym równie ważne są zapisy prawa miejscowego – z punktu widzenia gminy regulujące najistotniejsze dla niej obszary działalności. Ochrona zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy znalazła swoje miejsce w dokumentach o charakterze strategicznym dla miasta oraz opracowaniach wyznaczających kierunki polityki przestrzennej miasta: studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gmin, programów i dokumentów dotyczących ochrony przyrody.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Radlin 2005-2015

(uchwała nr BRM-0150/XXXII/213/2004 Rady Miejskiej w Radlinie z dn. 29.12.2004 r.)

W dokumencie określono misję Miasta Radlin: **Miasto Radlin – przyjazne, bezpieczne, z mocną gospodarką, opartą o przemysł i rozwój przedsiębiorczości, z bogatą ofertą edukacyjno-kulturalną i rekreacyjno-sportową**; a także wyznaczono 4 Obszary Strategii: Gospodarka; Społeczeństwo i zdrowie; Ład przestrzenny; Środowisko naturalne.

Zadania powiązane z szeroko rozumianą ochroną dziedzictwa kulturowego zostały uwzględnione w Celu Strategicznym 2 - **Uporządkowane, estetyczne miasto, przyjazne dla mieszkańców**. Wytypowano tam też następujące Cele szczegółowe:

- 2.1. Rewitalizacja osiedli mieszkaniowych
- 2.2. Rozwój terenów rekreacyjnych i zielonych
- 2.3. Sprawna komunikacja na terenie gminy

Kluczowym dla ochrony zabytków w Radlinie powinno być zadanie 2.1.1. „Wydzielenie części historycznej i opracowanie planu przejęcia przez miasto wraz z koncepcją zagospodarowania i kompleksowego remontu”. *Strategia* ponadto postuluje o wpisanie do rejestru zabytków kościoła pw. Wniebowzięcia NMP w Biertułtowach, a z obiektów przemysłowych Szyb „Wiktor” na terenie KWK Marcel.

Obecnie trwają prace nad aktualizacją *Strategii* (etap konsultacji społecznych), szczegółowe informacje dostępne są na stronie: www.strategia.radlin.pl.

Planu Rozwoju Lokalnego Miasta Radlin lata 2006-2013

(uchwała nr BRM-0150/XL/272/2005 Rady Miejskiej w Radlinie z 29.09.2005 r.)

Plan jest dokumentem uzupełniającym i uszczegółowiającym „Strategię Zrównoważonego Rozwoju Miasta Radlin na lata 2005 – 2015”: ustanawia sposób osiągnięcia wyznaczonych w *Strategii* celów, ustala hierarchie ważności zadań przewidzianych do realizacji, tworzy spójny i kompleksowy „harmonogram” wszystkich inwestycji zaplanowanych na własnym terenie.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

Wśród priorytetowych zadań w latach 2006-2013 brak było projektów związanych z kompleksową ochroną obiektów zabytków. Niemniej zaplanowano m.in. zadania pośrednio związane z dziedzictwem kulturowym: kompleksową modernizację Miejskiego Ośrodka Kultury w Radlinie czy rewitalizację dawnego dworca KWK Marcel przy ul. Korfantego.

Wieloletni Plan Inwestycyjny Miasta Radlin lata 2006-2012

(uchwała nr BRM-0150/XL/273/2005 Rady Miejskiej w Radlinie z 29.09.2005 r., z późn. zm.)

Szczegółowo określa harmonogram i sposób finansowania zadań inwestycyjnych Miasta Radlin określonych w Planie Rozwoju Lokalnego Miasta Radlin na lata 2006-2013.

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Radlin na lata 2007-2013

(uchwała nr BRM-0150/X/69/2007 Rady Miejskiej w Radlinie z dn. 28.06.2007 r., zm. uchwałą nr BRM.0007.048.2013 z dn. 25.06.2013 r.)

Głównym założeniem dla Lokalnego Programu Rewitalizacji w Radlinie jest przywrócenie dawnej świetności osiedla Emma objętego ochroną konserwatorską z uwagi na szczególnie charakter tego budownictwa, a przy tym (z uwagi na niski standard znacznej części istniejącej zabudowy mieszkaniowej) poprawa warunków mieszkaniowych, rozwój mieszkalnictwa oraz lepsze wykorzystanie przestrzeni miejskiej, aktywizacja grup zmarginalizowanego społeczeństwa i poprawa stanu bezpieczeństwa mieszkańców.

W okresie budżetowym na lata 2007-2013 przewidziano możliwość finansowania mieszkalnictwa ze środków EFRR w bardzo ograniczonym zakresie (finansowanie w gminach do 50 tys. mieszkańców mogło dotyczyć inwestycji remontowych w zakresie wymiany pokrycia dachowego związanego z likwidacją azbestu oraz wszelkich działań rewitalizacyjnych na substancji „pozamieszkaniowej”).

Program obejmował zadania zaplanowane do realizacji na terenie miasta Radlina, nie tylko przewidziane do współfinansowania ze środków zewnętrznych, ale także i pozostałe istotne przewidziane do realizacji zadania finansowane z budżetu gminy. Program po aktualizacji w 2013 r. może służyć pozyskiwaniu funduszy w warunkach nowej perspektywy finansowania na lata 2014-2020. Poniższa tabela przedstawia zestawienie zadań wyznaczonych do dofinansowania:

Lp.	Nazwa zadania, okres realizacji	Uzasadnienie, opis i cel projektu	Koszty (zł)
1.	Rewitalizacja osiedla „Marcel” 2008-2013	Projekt zakłada przywrócenie dawnej świetności osiedlu robotniczemu „Emma”, doświetlenie traktów komunikacyjnych, przygotowanie pomieszczeń pod usługi, odnowienie elewacji, uporządkowanie systemu kanalizacyjnego, zagospodarowanie otoczenia, popularyzację dawnego wyglądu osiedla, powrót do ogródków przydomowych, zachęcenie mieszkańców do wykazania własnej inicjatywy. Likwidacja dziko	15 000 000

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

		wybudowanych obiektów. Realizacja projektu umożliwiłaby przeprowadzenie ścieżek rowerowych przez zrewitalizowany teren osiedla i upowszechnienie wiedzy na temat budownictwa patronackiego. Projekt zakłada również udostępnienie pomieszczeń w istniejących budynkach dla potrzeb Spółdzielni Socjalnej.	
2.	Uporządkowanie infrastruktury okołodrogowej przy cmentarzu w Biertułtowach (Hallera – Sienkiewicza) 2008	Inwestycja zostanie zrealizowana w bezpośrednim sąsiedztwie cmentarza parafialnego z dostępem do niego wzdłuż jego dwóch dłuższych boków. Budowa drogi wraz z parkingiem wpłynie znacząco na poprawę bezpieczeństwa ruchu pieszego i kołowego w tym rejonie miasta. Inwestycja ta umożliwi sprawną komunikację kołową osób dojeżdżających do cmentarza parafialnego. Dodatkowo wybudowanie łącznika usprawni przebieg ruchu w kierunku Rydułtów i Rybnika z odciążeniem centralnego skrzyżowania w Radlinie.	1 300 000
3.	Budynek wielofunkcyjny ul. Mariacka 93 2007-2008	Program funkcjonalno-użytkowy zakłada przywrócenie obiektowi funkcji mieszkaniowej - w zakresie przebudowy i adaptacji powierzchni na lokale socjalne, a także zlokalizowanie w nim posterunku Straży Miejskiej (z centrum monitoringu) i Komisariatu Policji. Zgodnie z przeprowadzoną w 2006 r. inwentaryzacją, budynek wymaga modernizacji w zakresie: remontu dachu i wymiany pokrycia dachowego, wymiany instalacji elektrycznej i wodociągowej i kanalizacyjnej. Ponadto planuje się wymianę stolarki okiennej i drzwiowej i adaptację poszczególnych segmentów obiektu pod planowane funkcje.	3 000 000
4.	Modernizacja budynków komunalnych: Osiedle Mikołajczyka 2007-2008	Projekt zakłada rewitalizację zasobów mieszkaniowych gminy. Poprzez termomodernizację nastąpi zmniejszenie niskiej emisji do atmosfery i obniżenie kosztów eksploatacji budynków. Zakładane prace do wykonania: termomodernizacja budynków wielorodzinnych, modernizacja systemów grzewczych, wewnętrznych i zewnętrznych ciągów kanalizacji sanitarnej i deszczowej, wymianę instalacji elektrycznej.	1 000 000
5.	Sokolnia – baza noclegowa z szerokim wachlarzem usług rekreacyjnych 2009-2010	Projekt zakłada poprzez termomodernizację zmniejszenie niskiej emisji do atmosfery i obniżenie kosztów eksploatacji budynku. Ponadto planuje się utworzenie bazy noclegowej dla gości odwiedzających miasta, w tym obiektów sportowych, uczestników spotkań sportowych w Radlinie. Zakładane prace do wykonania: termomodernizacja obiektu, remont instalacji wewnętrznych i modernizacja systemu grzewczego, adaptacja piętra na pomieszczenia hotelowo-usługowe.	1 500 000
6.	Udostępnienie terenów rekreacyjnych - „Bażanciarnia”, „Sauer” 2011	„Bażanciarnia” – na terenie działki zlokalizowany jest basen, plaża, obiekt noclegowy i restauracja z barem. „Sauer” to zarybiony staw. Działania gminy polegać będą na uregulowaniu stanu prawnego dróg dojazdowych do tych obiektów. Następnie gmina przystąpi do budowy drogi wraz z niezbędnymi miejscami parkingowymi. W przyszłości droga zostanie doprowadzona do gminy Makłowice.	800 000

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

7.	Trasy rowerowe 2011	Przeprowadzenie odnogi trasy w głąb rewitalizowanego osiedla Marcel, ścieżka edukacyjna historii osiedla „Marcel” dawniej „Emma”, nowa ścieżka do terenów rekreacyjnych „Bażanciarnia” i „Sauer”, połączenie ścieżki rowerowej w Parku Leśnym z terenami przyległymi w Wodzisławiu Śląskim.	100 000
8.	Aktywizacja kompleksów rekreacyjnych Reden 2008-2010	Boisko wymaga modernizacji w zakresie płyty i zagospodarowania terenu. Zakładane prace do wykonania: remont płyty boiska, zagospodarowanie terenu przyległego na tereny rekreacyjne, ścieżki zdrowia, tory przeszkód, place zabaw itp.	2 000 000
9.	Aktywizacja kompleksów Rekreacyjnych Biertułowy – boisko Mariacka 2013	Kompleksowa modernizacja boiska treningowego będzie polegała na położeniu nawierzchni ze sztucznej trawy, budowy nowego ogrodzenia z piłkochwyłami, oświetlenie całego boiska oraz wyposażenie w bramki i boksy dla zawodników. Boisko główne zostało zmodernizowane w roku 2011.	2 500 000
10.	Aktywizacja kompleksów rekreacyjnych Obszary - SP 4 boisko 2010	Projekt zakłada budowę kompleksu boisk : uniwersalnego i do siatkówki, bieżni max.4 torowej, skoczni w dal. Teren zostanie oświetlony i ogrodzony. Obecnie boisko szkolne jest boiskiem do piłki nożnej, ma nawierzchnię asfaltową wykazującą znaczne zużycie.	2 000 000
11.	Strefa Aktywności Gospodarczej 2008-2009	Projekt zakłada aktywizację obszaru przemysłowego (teren oczyszczalni). Celem inwestycji jest przygotowanie terenu dla inwestorów, stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorstw. I etap –opracowanie koncepcji zagospodarowania terenu, projekt techniczno-budowlany, raport o stanie oddziaływania na środowisko oraz studium wykonalności. II etap – wykup gruntów, realizacja strefy.	12 000 000
12.	Miejski Ośrodek Kultury i biblioteka - modernizacja zasobów 2007-2008	Obiekt wybudowano w l. 70. XX w. i stanowił mienie KWK „Marcel”. W 1998 r. przejęty przez miasto Radlin. W „Planie Rozwoju Lokalnego na lata 2006-2013” inwestycja została umieszczona jako zadanie nr 1 na liście zadań priorytetowych przewidzianych do realizacji.	5 000 000
13.	Tereny rekreacyjne - Reden, Wypandów, Głożyny, Obszary – budowa tężni solankowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą 2013-2014	Inwestycja zostanie zlokalizowana na terenie działki po byłym basenie na Wypandowie. Tężnia ma nawiązywać do tradycyjnej ciechocińskiej tężni solankowej o długości ok. 20 m i wysokości 7m. Poza tężnią powstaną ciągi piesze, chodniki, dojazdy oraz oświetlenie parkowe terenu wokół tężni.	1 500 000

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Radlin
(uchwała Nr BRM.0007.00044.2011 Rady Miejskiej w Radlinie z dn. 30.08.2011 r.)

Studium jest podstawowym dokumentem określającym politykę przestrzenną miasta oraz planowany sposób zagospodarowania całego obszaru gminy i stanowi podstawę do opracowania przez burmistrza miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

Studium w części I – „Uwarunkowania” dziedzictwu kulturowemu poświęca rozdział „**Dziedzictwo kulturowe, zabytki oraz dobra kultury współczesnej**”, gdzie podaje krótki rys historyczny z kalendarium, wymienia najcenniejsze obiekty zabytkowe, które powinny zostać wpisane do rejestru zabytków, oraz pozostałe formy ochrony zabytków (gez, m.p.z.p.).

W części II – „Ustalenia studium” wytyczne urbanistyczne i architektoniczne zostały zawarte w rozdziale: „**Strefa ochrony wartości kulturowych**”, który obejmuje strefy ochrony konserwatorskiej „A” i „B” oraz działki na których znajdują się obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków.

Wytyczne urbanistyczne dotyczące strefy:

- a) elementy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego stanowią przede wszystkim: historyczny układ urbanistyczny, przebieg ulic, zabudowa wiejska, budynki i ich gabaryty wysokościowe, place, skwery, zieleń, budynki użyteczności publicznej;
- b) ochrona strefy będzie się odbywać poprzez zachowanie linii zabudowy dzięki utrzymaniu istniejących budynków oraz uzupełnienie luk budowlanych nową dostosowaną do istniejącej zabudową plombową;
- c) integrację zabudowy w ścisłych centrach założeń urbanistycznych;
- d) modernizację zabytkowej zabudowy, celem zwiększenia standardu użytkowego;
- e) konserwację zabytkowych elewacji;
- f) zamknięcie pierzei w celu uporządkowania ład przestrzennego oraz likwidację niewłaściwych osi widokowych;
- g) wypełnienie luk budowlanych powinno utrzymywać historyczne linie zabudowy i podziały parcelacyjne oraz gabaryty pierzei (wysokość, kształt dachu, materiał, itd.). Nowo projektowana architektura winna harmonizować z zabytkowym otoczeniem;
- h) wymagane jest ustalenie maksymalnego gabarytu zabudowy, który wyznaczają historyczne budynki, likwidację obiektów tymczasowych (m.in. kiosków, straganów), będących obiektami dysharmonicznymi. Należałoby wprowadzić ich funkcję w partery budynków istniejących lub nowo projektowanych;
- i) maksymalną ochronę terenów zielonych przed wkraczaniem zabudowy;
- j) zakaz wznoszenia obiektów o wysokości przekraczającej 12 m, w odległości mniejszej niż 100 m od granicy chronionego założenia urbanistycznego, zakaz ten dotyczy również obiektów reklamowych;
- k) zakaz lokowania reklam wielkoformatowych w tym bilbordów w strefie. Dopuszcza się reklamy nawiązujące do epoki w której powstały budynki, harmonizujące z zabudową, informujące o usługach w strefie parteru. Na budynku kościoła dopuszcza się ogłoszenie i dekoracje okresowe związane ze świętami religijnymi;

Wytyczne architektoniczne dotyczące strefy:

- a) obiekty zabytkowe i kulturowe należące do gminnej ewidencji zabytków oraz przeznaczone w studium do ochrony na etapie planu, należy zachować w swoim pierwotnym stanie. Ochroną należy objąć bryłę budynku, spadki dachów, detal architektoniczny, stolarkę historyczną (możliwość wymiany stolarki na analogiczną).

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

Należy dążyć do konserwacji, modernizacji lub adaptacji wyżej wymienionych obiektów;

b) zabudowa płombowa winna utrzymywać linie zabudowy wynikające z historycznych i miejscowych uwarunkowań oraz zachowywać możliwie podziały parcelacyjne, ponadto powinna uwzględniać gabaryty (wysokość, formę dachu, szerokość) pierzei;

c) architektura płombowa winna harmonizować z zabytkową, należy ochronić pierwotne formy (wraz z kolorystyką, fakturą, itd.) i układy elewacji;

d) zabudowa gospodarcza osiedli patronackich winna być remontowana w ramach programów rewitalizacji (nowe funkcje np.: lokale użytkowe, itd.);

e) należy dążyć do likwidacji obiektów tymczasowych (kioski, oraz garaże, itd.);

f) obiekty o najwyższych walorach zabytkowych powinny być remontowane i konserwowane;

g) ewentualna rozbiórka przedmiotowego obiektu poprzedzona musi być inwentaryzacją architektoniczną, a wniosek musi opierać się na ekspertyzie technicznej danego obiektu; obiekty zabytkowe i kulturowe powinny posiadać dokumentację (np. w formie białej karty).

Obszar strefy ochrony konserwatorskiej – obejmuje strefy ochrony konserwatorskiej A i B – Obszar osiedla robotniczego „Marcel”. Należy przywrócić do dawnej świetności umożliwienie poprzez zapisy w sporządzanym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego umożliwiające, budowę i doświetlenie pieszych i pieszo-jezdnymi traktów komunikacyjnych, odnowienie elewacji budynków, remonty substancji mieszkaniowej i usługowej. Na terenie osiedla ustala się stworzenie parku kulturowego opisującego historię osiedla i Radlina, (plansze historyczne przedstawiające zabudowę osiedlową, ścieżki edukacyjne i rowerowe).

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego miasta Radlin¹

Jako akty prawa miejscowego stanowią podstawę planowania przestrzennego oraz ustalania warunków zabudowy i zagospodarowania terenu w mieście. Mają one wiążące i nadrzędne znaczenie dla gospodarki nieruchomościami. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w *m.p.z.p.* powinny sprzyjać ochronie otoczenia zabytków przed zbyt intensywną działalnością gospodarczą oraz umożliwić uniknięcie inwestycji, które mogłyby zubożyć krajobraz kulturowy.

Z uwagi na brak obiektów objętych ochroną wpisu do rejestru zabytków w mieście Radlin, istotne jest, że większość najważniejszych obiektów zabytkowych (ujętych w gminnej ewidencji zabytków) posiada formę ochrony jaką są ustalenia miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego:

- uchwała nr XL/395/2001 Rady Miejskiej w Radlinie z dn. 25.10.2001 r. ws. m.p.z.p. miasta Radlin dla obszaru ograniczonego ul.: Rydułtowska, Hallera, Rogozina, Rymera i Domeyki
- uchwała Nr XL/397/2001 Rady Miejskiej w Radlinie z dn. 25.10.2001 r. ws. m.p.z.p. miasta Radlin dla obszaru ograniczonego bocznica kolejową KWK

¹ Stan prawny na 30 września 2013 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

- Marcel od ul. Rybnickiej do ul. Napierskiego i ul. Napierskiego do Rymera, ul. Rymera, Korfantego i Rybnicka;
- uchwała Nr XL/399/2001 Rady Miejskiej w Radlinie z dn. 25.10.2001 r. ws. m.p.z.p. miasta Radlin dla obszaru ograniczonego ul. Rogozina, Korfantego i Rybnicką, linia kolejowa Katowice-Chałupki i w pozostałej części granicą administracyjną m. Radlin z m. Rybnik;
  - uchwała Nr XL/401/2001 Rady Miejskiej w Radlinie z dn. 25.10.2001 r. ws. m.p.z.p. miasta Radlin dla obszaru ograniczonego od strony północnej i wschodniej granicą administracyjną m. Radlin z m. Rybnik i ulicami Rogozina, Hallera i Sokolską;
  - uchwała Nr BRM.0007.058.2013 Rady Miejskiej w Radlinie z dn. 27.08.2013 r. ws. m.p.z.p. miasta Radlin (obszar na zachód od ul. Głoczyńskiej, do granic administracyjnych miasta Radlin z Pszowem i Wodzisławiem Śląskim);
  - uchwała Nr BRM.0007.059.2013 Rady Miejskiej w Radlinie z dn. 27.08.2013 r. ws. m.p.z.p. miasta Radlin (obszar ograniczony ulicami: Głoczyńską, Domeyki, Kominka oraz granicami administracyjnymi miasta Radlin z Rydułtówami i Wodzisławiem Śląskim);
  - uchwała Nr BRM.0007.091.2013 Rady Miejskiej w Radlinie z dn. 19.12.2013 r. ws. m.p.z.p. miasta Radlin (obszar ograniczony ulicami: Kominka, Domeyki, Rydułtowską, Hallera, Rogozina, Napierskiego oraz granicą administracyjną miasta Radlin z Wodzisławiem Śląskim);
  - uchwała Nr BRM.0007.092.2013 Rady Miejskiej w Radlinie z dn. 19.12.2013 r. ws. m.p.z.p. miasta Radlin (obszar ograniczony ulicami: Sokolską, Hallera, Korfantego, Rybnicką, linią kolejową Katowice-Chałupki oraz granicą administracyjną miasta Radlin z Rybnikiem).

Program współpracy Miasta Radlin z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2013 r.

(uchwała nr BRM.0007.067.2012 Rady Miejskiej w Radlinie z dn. 30.10.2012 r.)

Celem głównym programu jest kształtowanie demokratycznego ładu społecznego w środowisku lokalnym, poprzez budowanie partnerstwa pomiędzy administracją publiczną a organizacjami pozarządowymi. W 2013 roku Miasto będzie wspierać lub powierzać podmiotom programu realizację zadań publicznych, uznając jako priorytetowe m.in. zadania z zakresu:

- turystyki i krajoznawstwa;
- podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;
- kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego;
- organizacji imprez nawiązujących do zwyczajów, tradycji i historii Radlina;
- rozwoju i animacji lokalnego ruchu artystycznego poprzez ogólnomiejskie imprezy kulturalno-artystyczne.

6. Analiza stanu zachowania dziedzictwa kulturowego miasta

6.1. Zarys historii Radlina²

Dzisiejsza zabudowa miasta powstawała w ciągu ostatnich 100-150 lat, wraz ze stopniową industrializacją dawnych terenów wiejskich, związaną z rewolucją przemysłową na Śląsku. Historia Radlina splata się z dziejami ziemi rybnicko-wodzisławskiej, a zwłaszcza Wodzisławia Śląskiego. Radlin posiadał prawa miejskie w latach 1954-1975 oraz od 1997 roku do dzisiaj. Obecnie miasto tworzą „dzielnice”: Głóżyń, Reden, Biertułtowy, Marcel i Obszary.

Osadnictwo na ziemi rybnickiej i wodzisławskiej sięga co najmniej okresu epoki kamienia, jednak ubogie ślady dawnych kultur nie dają podstaw do dokładnego datowania obecności człowieka na tych terenach. Ze względu na położenie tych terenów na przedpolu Bramy Morawskiej były one dogodnym miejscem przepływu grup ludności oraz niesionych przez nie kultur.

We wczesnym średniowieczu, od X w. ziemia raciborska i rybnicko-wodzisławska, podobnie jak i cały Śląsk stanowiły część państwa polskiego (z krótką przerwą w latach 1037-1050) i przechodziła pod władanie kolejnych Piastów. W 1327 r. książę raciborski Leszek złożył hołd lenny władcy Czech Janowi Luksemburskiemu, dzięki czemu dynastia Piastów panowała na ziemi rybnicko-wodzisławskiej z woli królów czeskich, aż do jej wygaśnięcia w 1522 r.

Nazwa miejscowości Biertułtowy pojawia się już w XII w., kolejna wzmianka pochodzi z 1243 r. W początkach istnienia była to wieś książęca, osadzona na prawie polskim, później na niemieckim. Natomiast nazwa Radlin pojawia się po raz pierwszy ok. 1300 r. a powstanie można łączyć z akcją kolonizacyjną ówczesnego księstwa raciborskiego i zasiedleniem wsi przez osadników niemieckich.

Po śmierci Ludwika Jagiellończyka, króla Czech i Węgier, cała ziemia rybnicko-wodzisławska wraz z Radlinem znalazła się we władaniu Ferdynanda Habsburga. W celu uzyskania środków finansowych Radlin wraz z częścią księstwa raciborskiego został oddany w zastaw rodzinom szlacheckim. W ten sposób powstały tzw. państwa stanowe – duże majątki ziemskie zależne bezpośrednio od cesarza. Stolicą jednego został Rybnik (Rybnickie Państwo Stanowe, w skład którego weszła na ponad 200 lat wieś Biertułtowy) a kolejnego Wodzisław (Wodzisławskie Mniejsze Państwo Stanowe – *Status Minor Vladislaviensis* – z historycznym Radlinem, jedną z największych wsi w okolicy). Zmiany panujących nie miały zasadniczego wpływu na zmiany życia zwykłych mieszkańców, raczej ubogich chłopów, niekiedy żyjących w skrajnej nędzy.

² Rozdział opracowany na podstawie wewnętrznych materiałów Gminy Radlin.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

Od 1742 r. Górny Śląsk, a wraz z nim ziemia rybnicko-wodzisławska, znalazł się pod rządami pruskimi. Bezpośrednio po wojnie 7-letniej nastąpił intensywny rozwój gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej. W 1788 r. rybnickie państwa stanowe odkupił król pruski Fryderyk Wilhelm II, jego własnością stał się również folwark biertułtowski.

Dalszy rozwój gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej stworzył podstawy materialne dla rozwoju przemysłu w całym ówczesnym państwie pruskim.

W przypadku ziemi rybnicko-wodzisławskiej czynnikami determinującymi rozwój przemysłu było dodatkowo występowanie bogactw naturalnych: węgla kamiennego, soli kuchennej, gipsu, wapienia oraz źródeł solankowych i siarczanych.

Pod koniec XVIII w. i w XIX w. na terenie Biertułtów w ich zachodniej i wschodniej części miały miejsce badania pól górniczych, na których rozpoczęto wydobywanie węgla. Pierwszą kopalnię „Hoym” założyła w 1792 r. Kamera Wojenno-Dominalna we Wrocławiu. Jej szyby znajdowały się w okolicach dzisiejszego ośrodka gimnastycznego przy ul. Sokolskiej. W 1834 r. nabył ją Cuno z Raciborza, właściciel kopalni „Sylwester” położonej przy obecnej ul. Wypanków i połączył w jeden zakład. W tym czasie powstała również kopalnia „Reden” a w 1858 r. kopalnia „Emma”. Wymienione kopalnie znajdują się w tzw. niecce jejkowickiej. Wydobywany w nich węgiel posiada wysoka kaloryczność i ten fakt zaważył m.in. na zbudowaniu w roku 1911 nowego wydziału koksowni w kopalni „Emma” w jej bezpośrednim sąsiedztwie.

Biertułtowy z istniejącymi na ich terenie kopalniami stały się pod koniec XIX w. silnym ośrodkiem przemysłu wydobywczego. W tym czasie nastąpił znaczny rozwój szkolnictwa i podniesienie poziomu wykształcenia wśród mieszkańców. Wg spisu ludności z 1910 r. Biertułtowy miały prawie 2 500 mieszkańców, Kolonia Dołki ok. 200, Kopalnia Emma 1 200, Głóżny 1 280, Obszary 600. W dużej części mieszkańcy tych miejscowości zatrudnienie byli w ościennych kopalniach. Ich właściciele w latach 1890-1922 dla części z nich wybudowali wielorodzinne budynki, a nawet całe ich kolonie, jak chociażby w przypadku osady Kopalni „Emma” tzw. „familoki”.

Odrodzenie się Polski w 1918 r. ożywiło nadzieje wśród miejscowej ludności na przyłączenie do kraju, o którym ostatecznie miał zdecydować plebiscyt (marzec 1921 r.) Poprzedziły go dwa kolejne powstania śląskie: pierwsze w 1919 r. i drugie w sierpniu 1920 r. W obydwu, a także i w trzecim, które wybuchło w nocy z 2 na 3 maja 1921 roku, brali udział mieszkańcy Obszar, Kopalni „Emma”, Głóżny i Biertułtów, ponosząc w nich ofiary. W samym głosowaniu zdecydowanie wygrała strona polska. Ostateczną decyzję podjęła Rada Ambasadorów przy Lidze Narodów, która w październiku 1921 r. przyznała Polsce ziemię rybnicko-wodzisławską.

Po zmianie przynależności państwowej Radlin znalazł się w powiecie rybnickim (woj. śląskie). Miasto stało się miejscowością przygraniczną. Do Polski wróciły w 1922 r. wszystkie kopalnie rybnickie, w tym również kopalnia „Emma” w Radlinie. W okresie międzywojennym region rybnicki miał charakter rolniczo-przemysłowy. W latach 1923-1926 w całym woj. śląskim miał miejsce znaczny kryzys ekonomiczny, trwający około trzech lat i zakończony krótkotrwałą poprawą sytuacji gospodarczej aż do wielkiego kryzysu w latach 1930-1934. Do wybuchu II wojny światowej sytuacja w regionie ulegała stopniowej poprawie.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

Ziemia rybnicko-wodzisławska w czasie II wojny światowej była świadkiem dramatycznych wydarzeń. W 1941 r. rozpoczęto akcję wpisywania ludności na niemiecką listę narodową (tzw. Volkslistę), organizowano również obozy dla jeńców wojennych, głównie radzieckich, istniał specjalny oddział Sonderkommando, a tragedię wojny dopełniła zbrodnia grupowa – zamordowanie przez hitlerowców w początkach 1945 r. nieustalonej liczby Polaków, których ciała spoczęły w nieczynnym szybie kopalni węgla „Reden” w Biertułtowach.

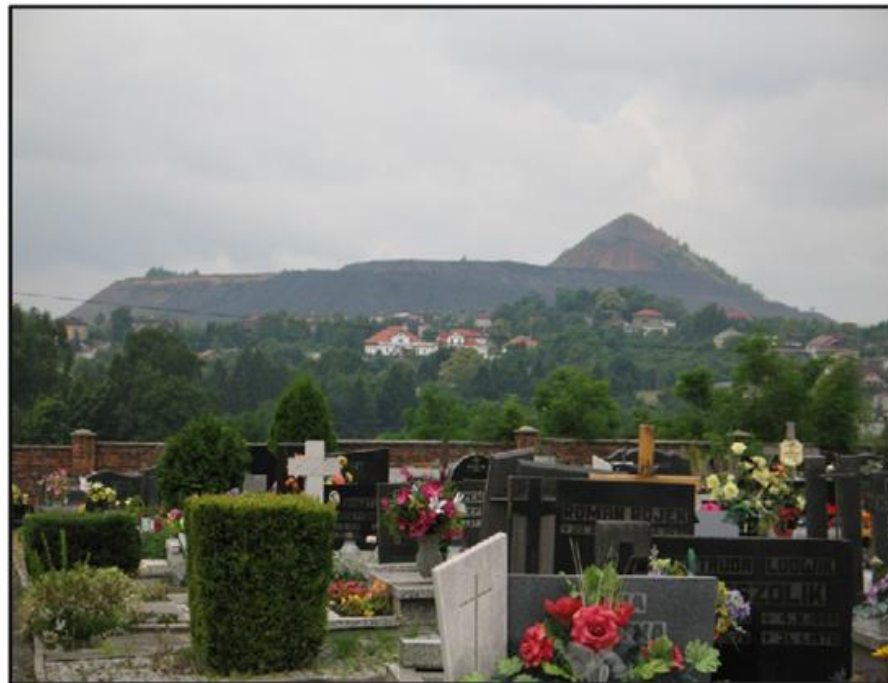
Po odzyskaniu wolności pod koniec marca 1945 r. w Radlinie po dużych zniszczeniach przystąpiono do odbudowy, uruchamiania administracji państwowej, otwierania szkół. W wyniku reformy administracyjnej w 1954 r. ziemia rybnicko-wodzisławska została podzielona na powiat rybnicki oraz wodzisławski, a połączone wsie Radlin Górny, Radlin Dolny, Biertułtowy, Głożyny i Obszary utworzyły samodzielne miasto Radlin (pow. wodzisławski), które w 1975 r. na skutek kolejnej reformy administracyjnej wraz z Pszowem, Rydułtowami i Markłowicami zostało włączone w granice Wodzisławia Śląskiego. Samodzielnym miastem Radlin stał się na początku 1997 r.

Pomnik Ofiar Szybu Reden z 1973 r.

6.2. Krajobraz kulturowy miasta

Widok z terenu cmentarza parafialnego w Radlinie na haldę przy kopalni „Rydułtowy”, jedną z najwyższych w Europie.

Krajobraz kulturowy Radlina, jak również bezpośrednio sąsiadujących miast (Rybnik, Rydułtowy, Pszów, Wodzisław Śląski), w głównej mierze ukształtował się pod wpływem przemysłu (głównie wydobywczego) oraz jego rozwoju. Obszar Radlina posiada urozmaiconą naturalną konfigurację terenu, której cechą charakterystyczną są liczne jary z głównym ciekim wodnym – Ciekim Niedobczyckim, będący dopływem Nacyny. Od połowy XIX w. elementem, który kształtuje dodatkowo rzeźbę terenu jest eksploatacja górnicza i jej skutki. Procesowi temu szczególnie uległa południowo-wschodnia część miasta, gdzie znajduje się kopalnia oraz koksownia. Krajobraz kulturowy Radlina nie ma jednak jednorodnego charakteru. W obecnych granicach miasta (od 1997 r.) można wyróżnić trzy główne podtypy:

- krajobraz wiejski (d. wieś Głożyny);
- krajobraz miejski (Reden, Biertułtowy - centrum, Obszary);

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

- krajobraz przemysłowy, pogórnicy (kopalnia, osiedle Emma).

W krajobrazie kulturowym Radlina brak jest terenów parkowych (zieleni komponowanej). Ogólnodostępnymi miejscami z elementami zieleni urządzonej jest teren wokół Pomnika Ofiar Szybu Reden oraz skwer obok fontanny w centrum Radlina.

I. Krajobraz wiejski

Krajobraz wiejski, kształtowany przez zabudowę o niewielkich gabarytach, występuje w zachodniej części miasta, głównie na terenie dawnej wsi Głóżyń, która była osobną jednostką administracyjną do 1954 r. (w latach 1975-97 dzielnica Wodzisławia). Jest to obecnie obszar o charakterze podmiejskim, rozciągnięty pomiędzy ulicami: Rydułtowska, Rymera, Głóżyńska, Domeyki, Kominka, głównymi szlakami komunikacyjnymi historycznych układów ruralistycznych dawnych wsi „ulicówek”, które w wyniku procesu industrializacji utraciły swoje pierwotne cechy. Jedną z pozostałości po typowo wiejskim krajobrazie są liczne krzyże i kapliczki przydrożne.

Krzyże kapliczkowe przy ul. Rymera 258 oraz przy ul. Wrzosowej 41

W wyniku modernizacji i remontów większość zabudowy utraciła walory zabytkowe. Różnorodność stosowanych materiałów, kolorystyka dachów i elewacji, a także formy nowobudowanych domów, zaburzyła ład przestrzenny w tej części miejscowości.

Charakterystycznymi elementami krajobrazu są budynek Szkoły Podstawowej nr 3 przy ul. Rymera oraz kościół pw. Niepokalanego Serca Maryi w Radlinie-Głóżyńach o nowoczesnej architekturze, którego główny zrąb wybudowano w ciągu pół roku (maj-październik 1950 r.). Cała realizacja powstała w latach 1949-1957.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

Budynek Szkoły Podstawowej nr 3

Kościół pw. Niepokalanego Serca Maryi w Radlinie-Głożynach

II. Krajobraz miejski

Centrum miasta obejmuje obszar północnej i środkowej części Radlina: dzielnicę Reden – graniczącą z Rybnikiem oraz Biertułtowy (obecne ścisłe centrum miasta). Osiami tego układu przestrzennego są dwie arterie: biegnąca od północy ul. Hallera przechodząca w ul. Korfantego oraz krzyżująca się z nimi ul. Rogozina, która z jej przedłużeniem – ul. Kostki Napierskiego tworzyła dawną główną oś układu ruralistycznego, wokół której do połowy XIX w. rozwijał się historyczny układ wsi Biertułtowy. Tędy także przebiegała pierwotna droga łącząca Rybnik z Wodzisławiem Śląskim.

W tej części Radlina skupione są główne funkcje centrotwórcze (administracyjne, usługowe, kulturalne), występuje tu też typowo miejska zabudowa z kamienicami i budynkami użyteczności publicznej (urząd miasta, szkoła, przedszkole). Obecnie centralną ulicą miasta jest ul. Korfantego, przy której koncentruje się zabudowa zarówno mieszkaniowa, usługowa i przemysłowa. W jej bezpośrednim sąsiedztwie zlokalizowano plac z nowopowstałą fontanną, która ze znajdującymi się obok ośrodkiem kultury oraz ośrodkiem sportu i rekreacji (pływalnia) stanowią miejsce spotkań, imprez i odpoczynku mieszkańców.

Miejski Ośrodek Kultury, ul. Mariacka 9 – mozaika na elewacji zachodniej – kompozycja z czasów PRL nawiązująca do miejscowego folkloru i historii regionu.

W dzisiejszym centrum Radlina koncentrują się najważniejsze dziedziny życia publicznego, a sposób użytkowania przestrzeni ma charakter zdecydowanie odmienny od pozostałych obszarów miasta. Ta część miasta wyróżnia się zwartą zabudową pierzejową, natomiast dominantą przestrzenną jest budynek kościoła parafialnego. Kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, wybudowany został w latach 1925-1928 wg projektu Jana Affy (1880-1964), polskiego architekta znanego

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

szczególnie z realizacji architektury kościelnej (był m.in. do 1939 jednym z szefów budowy katedry katowickiej, wybudował w sumie kilkanaście kościołów, głównie na Śląsku). Sama forma kościoła nawiązuje do architektury barokowej, nieobecnej do tej pory na terenie Radlina.

Kościół pw. Wniebowzięcia NMP w Bierdułtowach, dziś w centrum Radlina i na pocztówce z 1941 r. (źródło: Śląska Biblioteka Cyfrowa)

Krajobraz typowo miejski znajduje się również w pozostającej nieco na uboczu części zachodniej, połączonej z centrum ul. Korfantego. Jest to dzielnica Obszary (teren dawnego folwarku) wraz z przecinającą Radlin ul. Rybnicką (droga krajowa biegnąca prosto z północy na południe, od Rybnika do Wodzisławia). Wzdłuż tej drogi zlokalizowane są usługi o charakterze ponadlokalnym, jednocześnie droga ta oddziela tereny leśne od pozostałej tkanki miasta.

III. Krajobraz przemysłowy, pogórnicy

Radlin jest przykładem miejscowości ukształtowanej w dużym stopniu w wyniku industrializacji regionu, która doprowadziła do przeobrażenia obszaru wiejskiego w obszar o funkcjach miejskich. Determinującą rolę w rozwoju miasta odegrały rozwijające się od połowy XIX w. zakłady przemysłowe (obecna kopalnia „Marcel”, ale także „Reden”) wraz z jego infrastrukturą (zakłady przeróbcze – np. koksownia, zaplecze techniczne gwarantującego jego ciągłość działania np. elektrownia, warsztaty, linia kolejowa, sieć drogowa).

W skali całego Górnego Śląska wyjątkową wartością historyczną i architektoniczną charakteryzuje się osiedle patronackie „Emma” (ob. Marcel), które w połączeniu z zabudowaniami kopalni tworzy kompletny pomnik historii przemysłu górniczego na Śląsku.

W 1858 r. nadano pola górnicze kopalni „Emma”, która po budowie w latach 1883-1885 rozpoczęła eksploatację węgla kamiennego. Szybki rozwój kopalni przyczynił się do konieczności poszukiwań wysoko wykwalifikowanych robotników oraz zapewnienia im odpowiednich warunków socjalnych. Równoległe powstał zespół osiedla patronackiego, którego obecna forma to efekt rozbudowy w latach 1897 i 1910-1913. Na lata 1909-1911 przypada budowa i uruchomienie koksowni. W 1949 r. nowa władza ludowa zmienia nazwę kopalni na Marcel, na cześć przedwojennego działacza komunistycznego Józefa Kolorza o takim właśnie pseudonimie.

Kopalnia „Marcel” (dawniej „Emma”) w Radlinie

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

Zachowane obiekty kopalni „Emma” tworzą zabytkowy kompleks o ciekawym układzie i zachowanej wartościowej architekturze przemysłowej. Obecne rozplanowanie pochodzi z początków XX w., kiedy w ramach modernizacji zespołu wzniesiono cały kompleks przemysłowo-socjalny. Z tego okresu do naszych czasów dotrwała zabudowa wzdłuż ul. Korfantego, zespół siłowni z kotłownią, warsztaty oraz najcenniejszy obiekt w zespole: wieża szybu „Wiktor”, projektu Hansa Poelziga (1869-1936) z elektrycznym urządzeniem wyciągowym w głowicy. Ponadto z dawnego zespołu zachowały się między innymi budynki administracji, dyrekcji, elektrowni, d. rozdzielni prądu i straży pożarnej.

Szyb „Wiktor” na terenie kopalni
KWK „Marcel”

Zespół osiedla patronackiego (Kolonja Emmagrube) powstałego wg projektu berlińskiego architekta Williama Müllera (1871-1913) obejmuje zabudowę wzdłuż ul. Irysowej, Czecha, Pocztovej, Mielęckiego, Solskiego, Wieczorka, zamkniętą od strony kopalni zabudową kurtynową ulicy Korfantego, oddzielającą osiedle od ruchu kołowego głównej ulicy oraz hałasu z terenu kopalni.

Są to murowane z czerwonej cegły budynki mieszkalne i gospodarcze, w tym szereg charakterystycznych budynków tzw. familoków, często z oknami pomalowanymi czerwoną kopalnianą farbą. Budynki kolonii były dwukondygnacyjne, wielorodzinne, zamieszkałe przez robotników pracujących na pobliskiej kopalni. Źródła podają, że oprócz mieszkań każdy jego użytkownik posiadał ogródek oraz piwnicę. Uzupełnieniem zabudowy mieszkalnej były budynki gospodarcze oraz socjalno-

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

usługowe. Osiedle zaprojektowano w myśl idei „miasta ogrodu”. O nowatorstwie i dalekowzroczności takiego rozwiązania może świadczyć fakt, że dziś osiedle wymaga jedynie rewitalizacji technicznej i społecznej, nie wymagającej zasadniczych zmian urbanistycznych i planistycznych.

Widok ul. Mielęckiego na zabytkowym osiedlu „Emma” w Radlinie

Powstanie osiedla datuje się od końca XIX w. i można wyszczególnić dwie fazy jego budowy:

- od 1897 r. powstaje zabudowa ul. Pocztovej i Czecha oraz zabudowania ulicy Korfantego (naprzeciw kopalni); były to przeważnie domy urzędników i robotników pracujących na Kopalni „Emma” (d. Keiser-Wilhelmstrasse). Projektantem tej części osiedla był najprawdopodobniej wrocławski architekt modernistyczny A. Becher.
- 1910-1913: ul. Mielęckiego, kontynuacja rozbudowy.

Historyczny układ urbanistyczny tego osiedla tworzy ul. Korfantego oraz odchodzące od niej w kierunku północnym trzy, o niemalże równoległym przebiegu, ul. Czecha, Pocztovej oraz Mielęckiego. Ulice Czecha oraz Pocztovej mają charakter wąskich, cichych alei osiedlowych, wysadzanych drzewami, przy których zlokalizowane są niewielkie, dwukondygnacyjne, wielorodzinne, budynki mieszkalne. Budynki są wolnostojące, kalenicowo usytuowane, nieznacznie odsunięte od jezdni, z niewielkimi ogródkami przed frontem. Odrębny charakter posiada rejon ulicy Mielęckiego: zabudowa mieszkaniowa założona jest tu na planie wydłużonego prostokąta, także dwukondygnacyjna, wielorodzinna, swoją formą nawiązuje do architektury typu „cottage”. Budynki ustawione są szczytowo lub kalenicowo, tworząc w części prostokątne, otwarte dziedzińce. Dookoła budynków rozciągają się otwarte tereny zielone. Na zamknięciu ulicy, zlokalizowany jest zespół zabudowy przedszkola wraz z częścią mieszkalną stanowiący dominantę przestrzenną osiedla.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

Osiedle zachowało swój pierwotny układ, zatarty on został jedynie przez likwidację znacznej części budynków gospodarczych. Oprócz budynków mieszkalnych na terenie kolonii znajdował się także duży dom towarowy, kopalniana gospoda, pralnia, łaźnia, piekarnia, zakład fryzjerski, sklep z zakąskami, 3 domy noclegowe, a także pomieszczenia tzw. biblioteki ludowej. Do dziś zachowany został pierwotny układ urbanistyczno-przestrzenny osiedla, jego główne ulice utrzymały swój dawny przebieg, a zabudowa mieszkaniowa i usługowa przetrwała do dziś.

Budynek przy ul. Czecha 8

6.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Na terenie miasta Radlin brak jest obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków. Ujęcie lokalnych zabytków w tym rejestrze jest głównym postulatem *Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Radlin* i należy go traktować jako Priorytet Horyzontalny, umożliwiający w przyszłości podejmowanie realnych działań dotyczących ochrony tych obiektów.

6.3.1. Ochrona zabytków w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

Większość obszaru miasta Radlin posiada opracowane i uchwalone miejscowe plan zagospodarowania przestrzennego. Są to akty prawa miejscowego zawierające szczegółowe zapisy wynikające również z potrzeb ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Ustalenia dotyczą przede wszystkim zabytkowych obszarów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków, ujętych w gminnej ewidencji zabytków (dawniej w ewidencji WKZ) a także stanowisk archeologicznych.

W *Planach* wyszczególniono następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

- strefa „A” ochrony konserwatorskiej obejmująca:
  - osiedle „Marcel” (dawna kolonia patronacka „Emma”)
  - zespół kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia NMP (budynek kościoła, plebania, zabudowania gospodarcze oraz kamienna kapliczka);
- strefa „B” ochrony konserwatorskiej obejmująca:
  - obiekty kopalni „Marcel” (zespół obiektów wraz z budynkiem wieży basztowej szybu „Wiktor” z 1913 r., budynkiem dyrekcji z 1900 r., budynkiem łaźni i straży pożarnej)
- strefa „K” ochrony krajobrazu naturalnego obejmująca:
  - obszar związany integralnie z zabytkowym zespołem cmentarza rzymsko-katolickiego przy ul. Cmentarnej;
  - teren zieleni wysokiej wraz z terenem pomnika Ofiar z Redenu.

W strefie „A” wprowadzono następujące ustalenia:

- utrzymanie pierwotnego układu dróg,
- utrzymanie istniejącej formy obiektów wraz z elementami wykończenia, w tym kształtu dachów, podziałów stolarki okiennej i drzwiowej, materiałów wykończeniowych takich jak cegła, drewno, dachówka,
- wszystkie nowoprojektowane obiekty powinny nawiązywać kształtem do istniejącej formy zabudowy,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

- obowiązuje ochrona zieleni wysokiej oraz uporządkowanie otoczenia budynków wraz z realizacją obiektów małej architektury,
- przy lokalizacji nowej zabudowy należy uwzględniać strefy ekspozycji dla poszczególnych założeń i obiektów wraz z odpowiednim przedpołem,
- wszelka działalność inwestycyjna w strefie podlega uzgodnieniu z WKZ.

Obiekty objęte ochroną strefy „B” wymagają utrzymania istniejącej formy architektonicznej, w tym bryły, elewacji, formy dachów. Pozostała zabudowa powinna zaś nawiązywać pod względem gabarytów i kompozycji elewacji do istniejącej historycznej części. W strefie obowiązuje nadto rygor utrzymania i ochrony istniejących fragmentów dawnej zieleni komponowanej.

Dla terenu objętego ochroną strefy „K” obowiązują następujące ustalenia: utrzymanie układu kompozycyjnego cmentarza zlokalizowanego przy ul. Cmentarnej, oraz istniejących kaplic, pomników i krzyży; utrzymanie i ochrona starodrzewia. Dla strefy „E” ochrony krajobrazu obowiązuje utrzymanie strefy ekspozycji pomnika.

Postuluje się by w przypadku opracowywania zmian do m.p.z.p. zweryfikować obiekty widniejące w gminnej ewidencji zabytków, a także zweryfikować dane adresowe. W perspektywie kilku lat należałoby również ujednoczyć formę zapisów odnoszących się do stref ochrony konserwatorskiej.

6.4. Zabytki ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków (GEZ)

Miasto Radlin posiada Gminną Ewidencję Zabytków, zaktualizowaną w lipcu 2013 r. Znajdują się w niej obecnie 104 obiekty architektury, 13 obiektów małej architektury (krzyże kapliczkowe, pomniki, mogiły) oraz 5 stanowisk archeologicznych. Względem poprzedniego stanu z ewidencji zostały usunięte obiekty, które utraciły wartości historyczne i artystyczne na skutek nieodwracalnej przebudowy, remontu lub całkowitej rozbiórki. Usunięto również zabytki znajdujące się obecnie poza granicami administracyjnymi Radlina. Ponadto w ramach przeprowadzonej aktualizacji wytypowano do ujęcia w Ewidencji kilka nowych obiektów posiadających lokalne znaczenie, a do tej pory pomijane w opracowaniach.

GEZ stanowi podstawę przy opracowywaniu *Gminnych Programów Opieki nad Zabytkami* oraz przy ustalaniu ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (od 2010 r. ustawowej formy ochrony zabytków). Stanowi materiał wyjściowy (informacyjno-dokumentacyjny) przy sporządzaniu zapisów Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego. Nie jest to opracowanie zamknięte i powinno podlegać okresowej aktualizacji, polegającej m.in. na uzupełnianiu jej o kolejne budynki oraz na wykreśleniu z Ewidencji obiektów nieistniejących, zdegradowanych oraz gruntownie przebudowanych (zmiana bryły budynku, układu i wielkości otworów okiennych, skucie wystroju elewacji itp.).

Ewidencja powinna uwzględniać zabytki wpisane do rejestru, ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz inne zabytki nieruchome wyznaczone przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do ujęcia w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

Zmiany w Gminnej Ewidencji Zabytków nie powodują nieważności ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz gminnego programu opieki nad zabytkami. Przy obiektach ujętych w ewidencji zabytków oraz posiadających zapisy w m.p.z.p. ochronie zazwyczaj podlega forma architektoniczna obiektu (gabaryty wysokościowe, forma dachu i rodzaj pokrycia, kompozycja i wystrój elewacji, forma stolarki okiennej i drzwiowej).

Na terenie miasta największe zagęszczenie obiektów ujętych w ewidencji znajduje się na obszarze osiedla Marcel, w całości objętego ochroną konserwatorską (m.p.z.p.). Kolejnym jednolitym zabytkowym kompleksem są zabudowania kopalni węgla kamiennego Marcel, wymagające dodatkowego opracowania (m.in. Karty Ewidencyjnej Zabytku Nieruchomego dla zespołu kopalni oraz poszczególnych budynków).

Ponadto rejonem obfitującym w zewidencjonowane obiekty zabytkowe jest: zabudowa ul. Rogozina w rejonie skrzyżowania z ul. Hallera i Korfatego oraz fragmenty ul. Rybnickiej i Rymera. Oprócz budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej (urząd miasta, szkoła, przedszkole) w ewidencji ujęte są także obiekty związane z kultem religijnym – kościoły parafialne oraz duża ilość krzyży kapliczkowych. Listę uzupełniają obiekty związane z martyrologią miasta i regionu: monumentalna rzeźba Pomnika Ofiar Szybu Reden wraz z mogiłą tychże ofiar na cmentarzu oraz Pomnik ku czci Powstańców Śląskich poległych w latach 1919-1921 przy ul. Rogozina.

Wykaz zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków (stan na maj 2013 r.) zamieszczony jest w Załączniku nr 1 do *Programu*.

6.5. Stanowiska archeologiczne

Na terenie miasta Radlin nie występują stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków. Cztery stanowiska znajdują się w ewidencji WKZ i posiadają karty KESA sporządzone w ramach AZP, piąte stanowisko o nieokreślonej lokalizacji i chronologii wzmiankowane jest w literaturze.

Stanowiska zidentyfikowane zostały na podstawie niewielkiej ilości znalezisk i datowane są głównie na czas średniowiecza (trzy stanowiska), a więc związane są ze stosunkowo współczesną historią osadnictwa. Jedno stanowisko (przypuszczalnie – dwa) pochodzi z epoki kamienia. Brak stanowisk z czasów pośrednich między tymi dwiema epokami oraz symboliczna ilość znalezisk archeologicznych świadczy o niewielkim stopniu rozpoznania terenu – przemysłowy, w większości zabudowany obszar miasta jest słabo dostępny do badań powierzchniowych. Tym większą wagę przykładając należy do znalezisk przypadkowych, poczynionych przy okazji prac ziemnych przy kolejnych inwestycjach.

Wszystkie te obszary podlegają ochronie konserwatorskiej i prawnej zgodnie z *ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Stanowiska te objęte są też

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

dodatkową ochroną prawną w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, przy czym nie wyznaczano stref ochrony archeologicznej „W” ani obserwacji archeologicznej „OW”.

Wszystkie roboty ziemne (takie jak budowy, roboty instalacyjne, gazociągi, wodociągi, kanalizacje, kable energetyczne i telefoniczne, rowy melioracyjne, tworzenie nowych wybieżysk kruszywa i wysypisk śmieci) w obrębie stanowisk archeologicznych i ich sąsiedztwie, muszą być uzgadniane ze Śląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i prowadzone (wraz z ich dokumentacją) na koszt inwestora, pod nadzorem specjalisty. Naruszenie stanowiska archeologicznego jest możliwe tylko po wcześniejszym przebadaniu tegoż na koszt inwestora, po uprzednim uzyskaniu pozwolenia WKZ. O każdorazowym znalezisku archeologicznym należy informować WKZ.

W związku z możliwością wystąpienia materiałów archeologicznych poza terenami na których zlokalizowano stanowiska archeologiczne, zaleca się aby realizacja inwestycji liniowych głównych sieci infrastruktury technicznej podziemnej miała zapewniony nadzór archeologiczny.

Zestawienie stanowisk archeologicznych z terenu miasta Radlin

Lp.	Nr arkusza AZP	Typ stanowiska	Chronologia	Zabytki
1.	103-42 nr 29	śląd osadnictwa	średniowiecze	1 fragment ceramiki
2.	103-42 nr 34	śląd osadnictwa	średniowiecze	1 fragment ceramiki
3.	103-42 nr 36	śląd osadnictwa	epoka kamienia	1 odłupek krzemienno
4.	103-42 nr 40	śląd osadnictwa	średniowiecze	3 fragmenty ceramiki
5.	102-42	?	epoka kamienia – neolit ?	„szczątki ceramiki, kamienne topory, siekiery, inne narzędzia krzemienne”

7. Analiza szans i zagrożeń dla środowiska kulturowego Miasta Radlin

Poniższa analiza SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) jest narzędziem pomocnym w określeniu priorytetów i kierunków działań *Programu Opieki nad Zabytkami* oraz możliwości w zakresie ochrony i promocji zabytków miasta Radlin. Określa słabe i mocne strony (czynniki wewnętrzne) oraz szanse i zagrożenia (czynniki zewnętrzne) mające realny wpływ na stan środowiska kulturowego miasta oraz perspektywy ochrony zabytków.

MOCNE STRONY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

- zabytki przemysłu i techniki, tradycje przemysłu wydobywczego;
- zachowany historyczny układ zabudowy osiedla patronackiego „Emma”;
- duża liczba zabytków z przełomu XIX i XX w.;
- bardzo silna tożsamość regionalna i przywiązanie do lokalności, żywe tradycje *Status Minor Vladislaviensis*;
- dziedzictwo kulturowe powiązane z kręgami kulturowymi Polski, Czech i Niemiec;
- koncentracja przemysłu w jednym miejscu;
- nagromadzenie wszystkich ważniejszych funkcji w centrum miasta;
- prężnie działające organizacje pozarządowe, środowiska kulturalno-oświatowe;
- działalność „Partnerstwa Na Rzecz Rozwoju i Rozwiązywania Problemów Społecznych Umownej Dzielnicy Radlina Marcel” (www.emma.radlin.pl);
- liczne tradycyjne imprezy (Betlejki, gwarki);
- otwarty na społeczeństwo samorząd lokalny – miasto Radlin w 2013 r. znalazło się w pierwszej 50. najlepszych samorządów w rankingu „Rzeczypospolitej”;
- korzystne położenie geograficzne, dobra komunikacja na terenie miasta.

SŁABE STRONY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

- brak obiektów wpisanych do rejestru zabytków;
- niezadowalający stan techniczny obiektów zabytkowych, w tym najcenniejszego założenia osiedla „Emma”;
- niekorzystny wpływ przemysłu na środowisko naturalne oraz zabytki;
- nieobecność miejscowych zabytków techniki na Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego;
- brak rozwiniętej sieci ścieżek rowerowych;
- niedostateczna promocja i informacja o dziedzictwie kulturowym;
- brak środków finansowych w budżecie miasta na ochronę zabytków;
- nikłe pozyskiwanie środków zewnętrznych na opiekę nad zabytkami, kulturę;
- niewystarczające powiązanie edukacji szkolnej z edukacją kulturalną;
- słabość organizacyjno-kadrowa podmiotów odpowiedzialnych za zabytki;
- mała świadomość podmiotów gospodarczych o korzyściach płynących z mecenatu kultury.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

SZANSE DLA OCHRONY ZABYTKÓW

- objęcie ochroną prawną obiektów i obszarów poprzez wpisy do rejestru zabytków;
- możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych;
- podnoszenie wartości zabytków i lokalnych tradycji jako produktu turystycznego;
- korzystne usytuowanie miasta w kontekście rozwoju turystyki;
- rozwój współpracy transgranicznej, w tym z miastami partnerskimi (Genthin, Saksonia-Anhalt oraz Mohelnice, Kraj Ołomuniecki) w dziedzinie kultury i edukacji;
- rewitalizacja osiedla patronackiego „Emma”, również na poziomie społecznym;
- promowanie dbałości o utrzymanie estetyki otoczenia budynków np. poprzez organizowanie konkursów tematycznych;
- szukanie środków zewnętrznych (w tym europejskich) na rewitalizację obszarów przemysłowych oraz ochronę środowiska;
- uwzględnienie w większym stopniu zagadnień z zakresu ochrony zabytków w programach rozwojowych miasta, w planowaniu przestrzennym oraz turystyce;
- rezerwacja w budżecie Miasta środków przeznaczanych na ochronę zabytków;
- opracowanie „produktu turystycznego” Miasta np. związanego z przemysłem wydobywczym, wykorzystanie posiadanych zasobów zabytkowych (osiedle patronackie) dla rozwoju edukacji, rekreacji, turystyki;
- zwiększanie poziomu edukacji i świadomości kulturalnej poprzez wydawane informatorów, folderów, publikacji oraz przeprowadzanie lekcji muzealnych;
- rozbudowa ścieżek rowerowych połączonych ze szlakami edukacyjnymi.

ZAGROŻENIA DLA OCHRONY ZABYTKÓW

- brak obiektów wpisanych do rejestru zabytków;
- brak realnych zachęt dla prywatnych inwestycji przy obiektach zabytkowych, brak spójnego systemu finansowania ochrony dziedzictwa;
- braki w zakresie egzekwowania lokalnego prawa dot. planowania przestrzennego;
- brak sprecyzowanej koncepcji rewitalizacji zabytkowego zespołu osiedla patronackiego „Emma”;
- postępująca modernizacja budynków prowadzona bez poszanowania zabytkowej substancji i z wykorzystaniem ahistorycznych materiałów niskiej jakości;
- malejące państwowe oraz samorządowe nakłady finansowe przewidziane na ochronę zabytków oraz działalność kulturalną;
- słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna;
- niski poziom uczestnictwa w kulturze;
- niezahamowana degradacja zabytków;
- migracja młodego, wykształconego pokolenia w poszukiwaniu pracy;
- szkody pogórniczne w całym województwie, zwiększenie zanieczyszczenia powietrza wskutek dalszej uciążliwej działalności przemysłowej i transportu samochodowego.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

8. Założenia programowe**8.1. Priorytety i główne kierunki działań Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Radlin na lata 2014-2017**

Polityka Miasta w zakresie ochrony zabytków w perspektywie długofalowej powinna być przede wszystkim nakierowana z jednej strony na zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, jego ochronę przed degradacją, systematyczną poprawę stanu technicznego (remonty, odbudowy, adaptacje i rewitalizacje), a z drugiej na wielotorową edukację kulturalną, która jest kluczem do ogólnej poprawy sytuacji w przestrzeni publicznej.

Pełna realizacja celu nadrzędnego uzależniona jest zarówno od czynników zewnętrznych (polityki państwa, sytuacji gospodarczej, uwarunkowań prawnych), jak i od planowych i konsekwentnych działań samorządu lokalnego w zakresie ochrony zabytków i włączenia tej problematyki do systemu zadań strategicznych miasta, promocji oraz wykorzystania zabytków w rozwoju turystyki i gospodarki.

Priorytety, kierunki działań i zadania sformułowane w Programie Opieki nad Zabytkami Miasta Radlin zostały wytyczone na bazie trzech filarów: **zarządzania zabytkami, ochrony krajobrazu kulturowego oraz edukacji i promocji**, na których opiera się **Priorytet Horyzontalny**:

PRIORYTET HORYZONTALNY – LOKALNE ZABYTKI W REJESTRZE WOJEWÓDZKIEGO KONSERWATORA ZABYTKÓW		
PRIORYTET 1	PRIORYTET 2	PRIORYTET 3
OCHRONA I ZARZĄDZANIE DZIEDZICTWEM KULTUROWYM	KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU KULTUROWEGO	EDUKACJA HISTORYCZNA I PROMOCJA REGIONALNEGO DZIEDZICTWA
KIERUNKI DZIAŁAŃ:		
<ul style="list-style-type: none"> • Zahamowanie procesu degradacji lokalnych zabytków • Systematyczna poprawa stanu zachowania dziedzictwa kulturowego • Podnoszenie rangi obiektów i zespołów zabytkowych 	<ul style="list-style-type: none"> • Ścisłe powiązanie ochrony zabytków z planowaniem przestrzennym • Ochrona historycznego układu urbanistycznego w połączeniu z ochroną środowiska • Stymulowanie rozwoju gospodarki i turystyki z wykorzystaniem zasobów dziedzictwa kulturowego 	<ul style="list-style-type: none"> • Podnoszenie poziomu edukacji i wiedzy nt. historii i lokalnego dziedzictwa kulturowego • Promocja lokalnych walorów zabytkowych, turystycznych i przyrodniczych • Działania zwiększające atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne

8.2. Zadania programu w perspektywie długo- i krótkoterminowej

8.2.1. Priorytet Horyzontalny – Lokalne zabytki w rejestrze Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Zadania w perspektywie długoterminowej

- podjęcie działań zmierzających do objęcia ochroną prawną jak największej liczby obiektów poprzez wpis do rejestru zabytków;
- upowszechnianie inicjatywy wśród właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych i informowanie ich o płynących z tego tytułu korzyściach;
- **proponuje się w pierwszej kolejności rozpocząć prace nad wpisaniem do rejestru zabytków następujących obiektów:**
  - kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Biertultowach wraz z wyposażeniem oraz otoczeniem w granicach ogrodzenia;
  - zespół budynków kopalni „Emma” (ob. KWK „Marcel”), szczególnie:
    - szyb „Wiktor”;oraz zabudowa przy ul. Korfantego 52:
    - budynek dyrekcji;
    - budynek administracji;
    - budynek bramny;
  - historyczny układ osiedla patronackiego „Emma” (ob. Marcel);
  - kamienica, ul. Rogozina 59;
  - kamienica, ul. Rogozina 61, wraz z elementami wyposażenia wnętrza;
  - kapliczka św. Jana Nepomucena przy ul. Rymera;
  - willa dyrektora R. Wachsmanna z 1920 r., ob. kawiarnia „Górnicza Strzecha”, ul. Korfantego 42;
  - budynek, ul. Korfantego 77 (budynek z zachowaną archiwalną dokumentacją fotograficzną, wymaga prac przy elewacji i odtworzenia pierwotnych podziałów).
- ścisła współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Katowicach;
- współpraca merytoryczna ze Śląskim Centrum Dziedzictwa Kulturowego w Katowicach;
- szkolenia pracowników Urzędu Miejskiego odpowiedzialnych za ochronę i promocję dziedzictwa kulturowego, ew. zatrudnienie osoby odpowiedzialnej tylko za ochronę zabytków, bezpośrednio współpracującą ze służbami konserwatorskimi w regionie.

8.2.2. Priorytet 1 – Ochrona i zarządzanie dziedzictwem kulturowym

Zadania w perspektywie długoterminowej

- planowe i systematyczne realizowanie zadań samorządu w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- monitoring realizacji *Programu* – sporządzanie w cyklu dwuletnim sprawozdań z realizacji *Programu*;
- nadzór nad rewitalizacją terenów miejskich, w szczególności nad osiedlem patronackim „Emma”;
- utrzymywanie w dobrym stanie, prowadzenie robót budowlanych i prac konserwatorskich w obiektach zabytkowych należących do Gminy Miejskiej Radlin;
- ścisła współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, w szczególności z Miastem Rybnik, Wodzisław Śląski, Pszów oraz Rydułtowy;
- podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami, szkolenie rzemieślników reprezentujących tzw. „ginące zawody”;
- ochrona dziedzictwa archeologicznego w ścisłym połączeniu z ochroną środowiska kulturowego i przyrodniczego;

Zadania w perspektywie krótkoterminowej

- coroczne rezerwowanie środków w budżecie miasta przeznaczonych na dofinansowania prac konserwatorskich i remontów przy zabytkach własnych oraz na promocję dziedzictwa kulturowego miasta i regionu;
- systematyczne prowadzenie i aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków wraz z kartami zabytków – wspólnie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;
- nadzorowanie prac przy obiektach wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków, ze szczególnym naciskiem na zachowanie bryły i historycznej elewacji – współpraca z Powiatowym Inspektorem Nadzoru Budowlanego w Wodzisławiu Śl.;
- promowanie i nagradzanie „dobrych praktyk” konserwatorskich przy obiektach będących własnością prywatną;
- pokazywanie udanych realizacji, informowanie o możliwościach pozyskania środków finansowych;
- uzupełnianie dokumentacji konserwatorskiej – kart ewidencyjnych zabytków ruchomych i nieruchomych;
- sporządzenie nowych Kart Ewidencyjnych Stanowisk Archeologicznych, połączone z aktualizacją nazewnictwa (zmiany administracyjne) oraz numeracji w obrębie miasta Radlin;
- w ramach aktualizacji Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego należy wykreślić obiekty zabytkowe znajdujące się poza miastem w obecnych granicach administracyjnych;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

- dbałość o zachowanie linii zabudowy, niezależnie od ochrony pojedynczych, najcenniejszych budynków, dążenie do utrzymania układu przestrzennego miasta, a więc skali zabudowy, układu budynków,
- zachowanie detalu architektonicznego przy remontach elewacji budynków, wtórne wykorzystanie detalu;
- specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym;

8.2.3. Priorytet 2 – Kształtowanie krajobrazu kulturowego Zadania w perspektywie długoterminowej

- integracja ochrony dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i krajobrazu w strategii rozwoju gminy oraz dokumentach planistycznych, szczególnie w powstającej nowej „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Radlin”;
- objęcie ochroną konserwatorską w m.p.z.p. wszystkich obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków;
- kontrola i administracyjne egzekwowanie zapisów zawartych w m.p.z.p.;
- opracowanie strategii poprawiającej ład przestrzenny miasta, polegającej m.in. ujednoczeniu zabudowy ulic przy okazji nowych inwestycji, oczyszczenie przestrzeni głównych ulic z nieprzemyślanych i nachalnych szyldów i banerów reklamowych,
- uwzględnianie dziedzictwa kulturowego jako potencjału rozwojowego miasta;
- wspieranie projektów pośrednio związanych z opieką nad zabytkami i zagospodarowaniem obiektów zabytkowych.
- opracowanie „Planu ochrony zabytków Miasta Radlin na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”, ze szczególnym uwzględnieniem szkód górniczych.

Zadania w perspektywie krótkoterminowej

- rewitalizacja głównych obszarów zabytkowych:
  - centrum miasta, z terenem wokół kościoła,
  - osiedla patronackiego „Emma”;
- wykonanie iluminacji świetlnej najważniejszych zabytków i charakterystycznych miejsc w mieście;
- współpraca z placówkami muzealnymi, oświatowymi, stowarzyszeniami, organizacjami społecznymi, fundacjami, kościołami i innymi instytucjami w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami
- promowanie i wspieranie działań lokalnych stowarzyszeń działających na rzecz rozwoju kultury i ochrony zabytków;

8.2.4. Priorytet 3 – Edukacja historyczna i promocja regionalnego dziedzictwa

Zadania w perspektywie długoterminowej

- wykorzystanie walorów zabytkowych i kulturowych jako czynnika wpływającego na rozwój i promocję miasta;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność przestrzeni gminy oraz zabytków dla potrzeb edukacyjnych, społecznych i turystycznych;
- zachęcanie mieszkańców do prowadzenia działalności turystycznej połączonej ze zwiedzaniem regionu;
- wspieranie badań i dokumentacji dziedzictwa kulturowego gminy;
- opracowanie produktu turystycznego miasta np. związanego z historią przemysłu wydobywczego;
- utworzenie tematycznego szlaku pieszo-rowerowego dot. historii górnictwa;
- udostępnianie terenu kopalni dla zwiedzających w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa lub „Nocy w Muzeach”;

Zadania w perspektywie krótkoterminowej

- utworzenie profesjonalnego Punktu Informacji Turystycznej;
- działania promocyjne, edukacyjne, kulturalne i wydawnicze zwiększające świadomość wśród mieszkańców i gości miasta, m.in., opracowanie przewodnika po głównych zabytkach (połączonego z atrakcjami turystycznymi, szlakami, tradycjami i legendami lokalnymi itp.);
- udział Miasta a także lokalnych społeczności w Europejskich Dniach Dziedzictwa (wrzesień) oraz Międzynarodowym Dniu Ochrony Zabytków;
- propagowanie wśród mieszkańców zabytkowych budynków wiedzy o wartości detalu architektonicznego, np. poprzez odpowiednie broszurowe opracowania, konkursy na poprawnie przeprowadzone prace konserwatorskie, artykuły w prasie lokalnej i internecie;
- aktywna współpraca z regionalnymi mediami w celu promocji zabytków i upowszechnienia działań związanych z opieką nad zabytkami;
- edukacja mieszkańców, poczynając od poziomu przedszkolnego i szkoły podstawowej, polegająca na pokazywaniu dziejów regionu, historii Radlina i okolic na przykładzie zachowanych zabytków;
- prowadzenie szlaków rowerowych przy odpowiednio oznakowanych obiektach, istotnych ze względu na historię;
- rozpowszechnianie informacji o obiektach ujętych w gminnej ewidencji zabytków;
- utworzenie strony internetowej poświęconej historii, tradycji i dziedzictwu kulturowemu gminy;
- organizacja wspólnych spotkań i warsztatów między społecznościami miast partnerskich: Genthin (Saksonia-Anhalt) oraz Mohelnice (Kraj Ołomuniecki);
- opracowanie monografii historycznej i wykonanie studium historyczno-technicznego kopalni „Emma”.

9. Narzędzia służące realizacji Programu

Podmiotem odpowiedzialnym za realizację Programu jest Burmistrz Miasta Radlina. Do osiągnięcia celu i efektywnego wykonywania zadań w nim określonych służą pomocą następujące instrumenty:

- instrumenty prawne – wynikające z przepisów prawnych (ustaw), np. zmiany miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, tworzenie parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych np. wojewódzkiego konserwatora zabytków czy w przyszłości uchwalenie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i budowlane przy zabytkach;
- instrumenty finansowe – dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe lub ulgi podatkowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych, korzystanie z programów finansowanych z funduszy europejskich (z uwagi na wchodzącą w 2014 r. nową perspektywę finansowania konieczne jest bieżące śledzenie możliwości pozyskiwania środków na zachowanie dziedzictwa kulturowego);
- instrumenty kontrolne – aktualizacja gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zachowania dziedzictwa kulturowego oraz monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego, sporządzanie co dwa lata **sprawozdania** z realizacji Programu oraz aktualizacja Programu związana z ustawowym czteroletnim okresem obowiązywania, dostosowania go do zmieniających się zapisów prawnych oraz możliwości finansowania. Zmiany Programu powinny być zatwierdzane uchwałami Rady Miasta. Podmiotem koordynującym powyższe działania powinien być powołany przez burmistrza zespół ds. monitoringu realizacji Programu Opieki nad Zabytkami, utworzony przy Urzędzie Miasta w Radlinie, w skład którego wchodziłyby również osoby z instytucji zewnętrznych.

Sprawozdanie z realizacji Programu, sporządzane w cyklu dwuletnim, jest opracowaniem zestawiającym aktualne dane oraz zmiany w stosunku do poprzedniego okresu, w świetle działań na rzecz ochrony zabytków, oraz prezentującym ogólny stan dziedzictwa kulturowego. Do najważniejszych mierników ukazujących skalę ochrony zabytków w gminie należą:

- ilość obiektów wpisanych do rejestru zabytków;
- ilość obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków;
- ilość obiektów usuniętych z gminnej ewidencji zabytków;
- ilość obiektów zabytkowych w których przeprowadzono remonty i prace konserwatorskie (z podaniem łącznych nakładów i źródeł finansowania);
- łączna kwota przeznaczona przez Urząd Miejski w Radlinie na ochronę zabytków (remonty, prace budowlane i konserwatorskie);

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

- łączna kwota przeznaczona przez Urząd Miejski w Radlinie na promocję dziedzictwa kulturowego i edukację historyczną;
  - ilość obiektów zabytkowych należących do gminy miejskiej Radlin, w których przeprowadzono remonty i prace konserwatorskie (z podaniem łącznych nakładów i źródeł finansowania);
  - ilość projektów z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego zrealizowanych z projektów unijnych lub ministerialnych;
  - łączna kwota pozyskanych środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na ochronę zabytków, przez Urząd Miejski w Radlinie oraz właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych;
  - ilość nowych szlaków turystycznych związanych z historią i zabytkami regionu;
  - finansowe i merytoryczne podsumowanie działalności gminnych instytucji kultury, w tym muzeów, galerii, bibliotek, ośrodków kultury;
- instrumenty koordynacji – realizacje projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami pozarządowymi, kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
  - instrumenty społeczne – działania edukacyjne, promocyjne, współdziałanie z organizacjami pozarządowymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami, kulturą, turystyką, współpraca ze społecznymi konserwatorami zabytków (wnioskowanie do starosty o powoływanie nowych);

10. Źródła finansowania Programu

Jednym z najważniejszych elementów *Programu* są źródła finansowania ochrony dziedzictwa kulturowego, a w szczególności rewitalizacji, konserwacji, restauracji, prac budowlanych przy zabytkach, a także opracowywania dokumentacji. Środki z większości źródeł przeznaczone są **wyłącznie na obiekty wpisane do rejestru zabytków**, beneficjentami zaś najczęściej są kościoły i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, wspólnoty mieszkaniowe czy osoby prywatne.

Natomiast właściciele zabytków nie wpisanych do rejestru mogą skorzystać z dotacji np. na remonty czy prace konserwatorskie w ramach funduszy lub programów związanych z obecną funkcją budynków i miejsc, realizując projekty bezpośrednio nie związane z ochroną zabytków. Dotyczy to głównie placówek kulturalnych, oświatowych (szkoły, przedszkola, biblioteki) lub związanych z turystyką i ulokowanych w obiektach zabytkowych (np. ujętych w gminnej ewidencji zabytków).

Środki przeznaczone na ochronę zabytków pochodzą mogą z budżetów jednostek samorządów terytorialnych, budżetu państwa lub funduszy europejskich. W ostatnich latach zauważa się pozytywną tendencję uaktywniania nowych źródeł oraz do zwiększania kwot na dotacje wśród już funkcjonujących. Dotacje przeznaczone mogą być na prace wymienione w art. 77 *ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, na szczegółowych zasadach ustalonych przez podmioty dotujące.

Obecnie, w związku z brakiem obiektów wpisanych do rejestru zabytków poniższe zestawienie adresowane jest głównie do właścicieli lub użytkowników obiektów zabytkowych, które w przyszłości zostaną wpisane do rejestru.

• Środki Gminy Miejskiej Radlin – brak

Obecnie, z uwagi na brak obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków, nie ma potrzeby określania w drodze uchwały Rady Miejskiej zasad i trybu udzielania dotacji.

• Środki Powiatu Wodzisławskiego

Zasady udzielania dotacji zostały określone w „Regulaminie udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków zlokalizowanych na terenie powiatu wodzisławskiego” stanowiącego załącznik do uchwały Nr XLVIII/588/2006 Rady Powiatu Wodzisławskiego z dn. 24.08.2006 r. Regulamin dostępny jest na stronie: www.bip.powiatwodzislawski.pl/res/serwis/bip-pzwodzislawski/komunikaty/003_001_001_007_228776.pdf

• Środki Województwa Śląskiego

Zasady udzielania dotacji celowych Samorządu Województwa Śląskiego na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane określa uchwała nr III/30/5/2008 Sejmiku Województwa Śląskiego z dn. 19.11.2008 r.

www.slaskie.pl/strona_n.php?jezyk=pl&grupa=24&id_menu=189&id=29428

• **Środki Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków**

Zasady udzielania dotacji określa *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* oraz *Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków* (zm. Rozporządzeniem MKiDN z dn. 1 lipca 2013 r.). Wniosek należy złożyć w następujących terminach:

- do dnia 31 marca roku, w którym dotacja ma być udzielona, na dofinansowanie prac przeprowadzonych w okresie 3 lat poprzedzających rok złożenia wniosku,
- do dnia 31 października roku poprzedzającego realizację prac, na dofinansowanie prac, które zostaną przeprowadzone,
- do dnia 31 marca roku, w którym dotacja ma być udzielona, na dofinansowanie prac, które zostaną przeprowadzone.

• **Środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach**

Fundusz wspomaga finansowo inwestorów w realizacji przedsięwzięć infrastrukturalnych w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Wspiera także edukację ekologiczną, badania naukowe i wydawnictwa popularyzujące ochronę przyrody. Wśród głównych kierunków finansowania są m.in. działania związane z utrzymaniem i zachowaniem parków oraz ogrodów, będących przedmiotem ochrony na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Na liście przedsięwzięć priorytetowych planowanych do dofinansowania ze środków WFOŚiGW w Katowicach na rok 2013 (uchwała Rady Nadzorczej nr 121/2012 z dn. 25.06.2012 r.) znalazły się m.in. następujące zadania:

- zagospodarowanie krajobrazowo-przyrodnicze zniszczonych terenów przemysłowych i zdegradowanych (TP 1.1)
  - Ochrona powierzchni ziemi – Rewitalizacja terenów przemysłowych i zdegradowanych;
- działania związane z realizacją celów ochrony oraz zachowaniem przedmiotów ochrony obowiązujących w rezerwach przyrody, parkach krajobrazowych, obszarach chronionego krajobrazu, użytkach ekologicznych, stanowiskach dokumentacyjnych, zespołach przyrodniczo-krajobrazowych, w tym wdrażanie planów ochrony dla rezerwatów i parków krajobrazowych (OP 1.1); ochrona parków wpisanych do rejestru zabytków i parków o charakterze regionalnym (OP 1.3)
  - Ochrona przyrody i krajobrazu – Rozwój systemu obszarów chronionych w województwie śląskim i ochrona obszarów i obiektów cennych przyrodniczo.

Podobne priorytetowe zadania znalazły się na liście planowanych przedsięwzięć na rok 2014 (uchwała Rady Nadzorczej nr 267/2013 z dn. 22.07.2013 r.):

- przywracanie terenom zdegradowanym wartości przyrodniczych (TP 1.1)
  - Ochrona powierzchni ziemi – Rewitalizacja terenów przemysłowych i zdegradowanych;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

- działania związane z realizacją celów ochrony oraz zachowaniem przedmiotów ochrony obowiązujących w rezerwach przyrody, parkach krajobrazowych, obszarach chronionego krajobrazu, użytkach ekologicznych, stanowiskach dokumentacyjnych, zespołach przyrodniczo-krajobrazowych, w tym wdrażanie planów ochrony dla rezerwatów i parków krajobrazowych (OP 1.1);
ochrona parków wpisanych do rejestru zabytków i parków o charakterze regionalnym (OP 1.2)
– Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów – Rozwój systemu obszarów chronionych w województwie śląskim i ochrona obszarów i obiektów cennych przyrodniczo.

- **Środki Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego**

Programem Ministra dofinansującym ochronę zabytków jest „Dziedzictwo kulturowe” Priorytet 1 „Ochrona zabytków”. W ostatnim roku wnioski należało złożyć w następujących terminach: do 30 listopada 2012 r. – wyłącznie dla prac planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania; do 31 marca 2013 roku – dla prac planowanych oraz przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku. Prognozowany budżet Programu wynosił 82 mln zł. Szczegółowe zasady określał Regulamin dostępny na stronie:

www.mkidn.gov.pl/media/po2013/dokumenty/20121025Dziedzictwo_kulturowe-priorytet_1-Ochrona_zabytkow.pdf

Drugim Programem wspierającym materialne dziedzictwo kulturowe był Priorytet 5 „Ochrona zabytków archeologicznych” (Instytucja Zarządzająca – Narodowy Instytut Dziedzictwa). Prognozowany budżet Programu wynosił 2 mln zł. Szczegółowe zasady określa Regulamin dostępny na stronie:

www.mkidn.gov.pl/media/po2013/dokumenty/20121025Dziedzictwo_kulturowe-priorytet_5-Ochrona_zabytkow_archeologicznych.pdf

Ponadto funkcjonuje Program „Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego”, którego celem jest zwiększenie efektywności wykorzystania środków europejskich na rzecz rozwoju kultury. Program polega na dofinansowaniu przez Ministra wkładu krajowego do wybranych projektów kulturalnych, realizowanych ze środków europejskich. Prognozowany budżet Programu wynosił 5 mln zł. Szczegółowe zasady określa Regulamin dostępny na stronie:

www.mkidn.gov.pl/media/po2013/dokumenty/20121025Promesa_Ministra_Kultury_i_Dziedzictwa_Narodowego.pdf

- **Środki Funduszu Kościelnego**

Fundusz, będący obecnie w dyspozycji Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji (Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych) powstał w oparciu o art. 9 ust. 1 *Ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego* i § 1 *Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23*

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

sierpnia 1990 r. w sprawie rozszerzenia celów Funduszu Kościelnego (Dz. U. Nr 61, poz. 354).

Jednak od 2010 r. ze środków Funduszu Kościelnego nie przyznano żadnej dotacji na ochronę zabytków sakralnych. Dotacje te były udzielane wyłącznie na remonty i konserwację zabytkowych obiektów o charakterze sakralnym i to tylko na wykonywanie podstawowych prac zabezpieczających sam obiekt (w szczególności remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwłamaniowej i przeciwpożarowej itp.).

• **Środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego**

W latach 2007-2013 w ramach RPO WSL głównym źródłem dofinansującym ochronę zabytków dziedzictwa kulturowego były działania realizowane w ramach Priorytetu IV „Kultura”, którego głównym celem był „wzrost znaczenia kultury jako czynnika rozwoju społeczno-gospodarczego”, a celem szczegółowym „zachowanie dla przyszłych pokoleń dziedzictwa kulturowego”.

Obecnie trwają prace nad RPO WSL na lata 2014-2020 (etap konsultacji). Aktualności dotyczące Programu dostępne są na stronie: www.rpo.slaskie.pl

• **Środki Mechanizmu Finansowego EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego**

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego jako operator Programu „Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego” w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2009-2014 oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2009-2014 ogłosiło nabór wniosków w trybie konkursowym o dofinansowanie projektów. Dotyczyć one mogą:

- rewitalizacji, konserwacji, renowacji i adaptacji na cele kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z otoczeniem;
- budowy, rozbudowy, remontów i przebudowy instytucji kultury o znacznym potencjale wpływu na społeczno-ekonomiczny rozwój regionu;
- konserwacji zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audiowizualnych, w tym filmowych;
- rozwoju zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym: digitalizacji zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audio, audiowizualnych i filmowych oraz tworzenie wirtualnych instytucji kultury

We wszystkich przypadkach zakup wyposażenia oraz sprzętu służącego do konserwacji, digitalizacji może stanowić integralną część projektu. Całkowita alokacja środków w Programie to prawie 75 mln EUR. Termin nadsyłania wniosków został przedłużony do 30 września 2013 r. Szczegóły dostępne są na stronie: www.eog2016.mkidn.gov.pl.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

• Środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013

Głównym celem *Programu* jest współpraca transgraniczna i rozwój czesko-polskiego pogranicza. W ramach *Programu* realizowany jest tzw. ciągły nabór wniosków. Oznacza to, że Partnerzy wiodący mogą składać wnioski projektowe w przeciągu całego okresu realizacji *Programu*. W stosunku do programu Interreg IIIA Czecho – Polska m.in. zwiększono dostępne środki do 219,46 mln EUR, zwiększono maksymalną wysokość dofinansowania do 85 %, ustalono minimalną wysokość dofinansowania z EFRR wyższą niż 30 000 EUR. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie: www.cz-pl.eu/pl.

• Fundacja Bankowa im. L. Kronenberga

Fundacja udziela wsparcia w ramach zadań dotyczących edukacji i rozwoju lokalnego. W zakresie edukacji i rozwoju lokalnego finansuje m.in. inicjatywy dotyczące dziedzictwa kulturowego i tradycji oraz twórczości artystycznej dzieci i młodzieży. O dofinansowanie mogą ubiegać się fundacje, stowarzyszenia, szkoły, domy kultury, biblioteki oraz jednostki samorządu terytorialnego działające na rzecz dobra publicznego. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie fundacji: www.citibank.com/poland/kronenberg/polish/index.htm

• Środki prywatne

Sektor prywatny jest istotnym, ale mało wykorzystanym źródłem wspomagania zadań publicznych sfery ochrony i opieki nad zabytkami, co jest uwarunkowane odpowiednimi rozwiązaniami prawnymi. Do zwiększenia udziału środków prywatnych w tym zakresie mogą przyczynić się działania państwa realizowane za pomocą tzw. partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP) i pomocy publicznej (na podstawie *ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym*).

Istotą PPP jest współdziałanie w uzgadnianiu wspólnych celów i w skutecznej ich realizacji. Wspieranie działań przedsiębiorców na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami przez udzielenie pomocy ze środków publicznych jest dopuszczalna w Unii Europejskiej, lecz podlega zasadniczym ograniczeniom. Pomoc publiczna to określone zasady wsparcia podmiotu gospodarczego przez państwo, władze samorządowe lub np. organizacje, które oferują pomoc na podstawie zleceń pochodzących od organów państwowych w jakiegokolwiek formie (np. dotacji, rozłożenia spłaty podatku na raty, zwolnienia z zaległości podatkowych, udzielenia preferencyjnej pożyczki lub kredytu).

11. Realizacja i finansowanie przez Miasto zadań z zakresu ochrony zabytków

Na terenie Gminy Miejskiej Radlin brak jest obecnie obiektów wpisanych do rejestru zabytków, a tym samym brak jest zabytków należących do samorządu miejskiego objętych ochroną tą formą prawną. Ten stan w zdecydowany sposób ogranicza możliwości finansowania prac konserwatorskich czy robót budowlanych przy zabytkach. Z jednej strony Urząd Miasta nie ma możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych ze źródeł, które wymagają wpisu do rejestru (m.in. Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Starostwo Powiatowe w Wodzisławiu Śląskim), z drugiej strony Rada Miejska w Radlinie nie może wspierać właścicieli zabytków udzielając im dotacji do prac konserwatorskich.

W tej sytuacji w okresie obowiązywania Programu w najbliższych 4 latach głównym zadaniem na terenie miasta będzie wpisanie do rejestru zabytków jak największej ilości obiektów i obszarów zabytkowych w celu uruchomienia środków finansowych. Sytuacja która umożliwi wsparcie prac restauracyjnych np. przy budynkach na osiedlu „Emma” będzie dla tych mieszkańców pozytywnym sygnałem również pod względem społecznym.

Następnym krokiem po rozszerzeniu listy zabytków w rejestrze WKZ z terenu miasta Radlin będzie uwzględnianie w budżecie finansowego wsparcia zadań z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego (prace konserwatorskie i budowlane przy zabytkach), które w miarę możliwości finansowych utrzymywałyby się w każdym roku na stałym poziomie (np. procentowym udziale w corocznie uchwalanym budżecie). Początkowe wsparcie w formie dotacji celowej mogłoby dotyczyć tylko najpilniejszych potrzeb konserwatorskich lub remontów związanych np. z nieszczęśliwymi wypadkami. Działania takie oprócz poprawy stanu technicznego zabytków pozytywnie wpłyną na lokalne społeczeństwo i zmobilizuje właścicieli zabytków do intensyfikacji działań zmierzających do poprawy stanu zachowania zabytków.

Obecnie do Gminy Miejskiej w Radlinie należy 9 obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków i dbałość o ich stan techniczny, finansowanie prac konserwatorskich oraz pozyskiwanie na nie środków zewnętrznych leży wyłącznie po stronie samorządu. Obok budynków użyteczności publicznej (urząd miasta, szkoła, przedszkole) są to do domy mieszkalne zlokalizowane na terenie dawnego osiedla patronackiego „Emma”:

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

Budynki w Gminnej Ewidencji Zabytków należące do Gminy Miejskiej Radlin

1.	Budynek mieszkalny	ul. Korfantego 79
2.	Budynek mieszkalny	ul. Korfantego 85
3.	Budynek mieszkalny	ul. Korfantego 89
4.	Budynek mieszkalny	ul. Korfantego 93
5.	Przedszkole Publiczne nr 3	ul. Mariacka 1
6.	Budynek mieszkalny	ul. Mariacka 93
7.	Budynek mieszkalny	ul. Pocztowa 2
8.	Urząd Miasta	ul. Rymera 15
9.	Szkoła Podstawowa nr 3	ul. Rymera 170

W sytuacji braku „twardych” projektów związanych z ochroną zabytków, bardzo pozytywne są inicjatywy i działania samorządu miejskiego oraz instytucji podległych, związane z szerokimi formami edukacji społeczeństwa, co na pewno zapoczątkuje w przyszłości. Na terenie miasta organizowane są lekcje regionalizmu w szkołach, upamiętnianie miejsc szczególnych wydarzeń historycznych (również związanych z martyrologią) czy cykliczne konkursy wiedzy o Radlinie. Ponadto zrealizowano projekt „Starzikowa izba”, oraz sfinansowano wydanie cennych publikacji „Ocalić od zapomnienia” (autorstwa Eryka Holony), a ostatnio „Radlin. Wypisy do dziejów” (aut. E. Holona, B. Adamczyk). Są to przedsięwzięcia, które mogą być skuteczną formą edukacji obecnych i przyszłych właścicieli i użytkowników zabytków.

Zadania Programu Opieki nad Zabytkami mogą też być realizowane przez instytucje kultury podległe Miastu lub funkcjonujące na jej terenie (np. Miejski Ośrodek Kultury) w ramach działalności bieżącej. Ponadto (w zakresie *ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie*) Miasto może wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (m.in. stowarzyszenia, parafie), np. przez Radlińskie Towarzystwo Kulturalny, z którym np. wspólnie została odnowiona kapliczka przy ul. Rymera.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

Załącznik nr 1

Gminna Ewidencja Zabytków miasta Radlin – stan na lipiec 2013 r.

I. KUBATURA

LP.	OBIEKT	ADRES	UWAGI
1.	Budynek mieszkalny	ul. Czecha 1	
2.	Budynek mieszkalny	ul. Czecha 2	
3.	Budynek mieszkalny	ul. Czecha 3	
4.	Budynek mieszkalny	ul. Czecha 4	
5.	Budynek mieszkalny	ul. Czecha 5	
6.	Budynek mieszkalny	ul. Czecha 6	
7.	Budynek mieszkalny	ul. Czecha 7	
8.	Budynek mieszkalny	ul. Czecha 8	
9.	Budynek mieszkalny	ul. Czecha 9	
10.	Budynek mieszkalny	ul. Czecha 10	
11.	Budynek mieszkalny	ul. Hallera 20	
12.	Budynek mieszkalny z przyległymi warsztatami w zespole szybu Marian	ul. Hallera 32/34	
13.	Budynek mieszkalny	ul. Irysowa 11	
14.	Budynek mieszkalny	ul. Irysowa 13	
15.	Kościół pw. Wniebowzięcia NMP	ul. Korfatego 14	
16.	Budynek probostwa	ul. Korfatego 14	
17.	Budynek mieszkalny	ul. Korfatego 28	
18.	Budynek mieszkalno - usługowy	ul. Korfatego 36	
19.	Budynek mieszkalno - usługowy	ul. Korfatego 39	
20.	Budynek usługowy	ul. Korfatego 42	
21.	Budynek mieszkalny	ul. Korfatego 46	
22.	Budynek mieszkalny	ul. Korfatego 47	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

23.	Budynek mieszkalny	ul. Korfanteo 53	
24.	Budynek mieszkalny	ul. Korfanteo 55	
25.	Budynek mieszkalny	ul. Korfanteo 71	
26.	Budynek mieszkalno – usługowy	ul. Korfanteo 73	
27.	Budynek mieszkalny	ul. Korfanteo 75	
28.	Budynek mieszkalny	ul. Korfanteo 77	
29.	Budynek mieszkalny	ul. Korfanteo 79	Własność gminy
30.	Budynek mieszkalno – usługowy	ul. Korfanteo 81	
31.	Budynek mieszkalno – usługowy	ul. Korfanteo 83	
32.	Budynek mieszkalny	ul. Korfanteo 85	Własność gminy
33.	Budynek mieszkalny	ul. Korfanteo 87	
34.	Budynek mieszkalny	ul. Korfanteo 89	Własność gminy
35.	Budynek mieszkalny	ul. Korfanteo 91	
36.	Budynek mieszkalny	ul. Korfanteo 93	Własność gminy
37.	Budynek administracyjny kopalni „Marcel”	ul. Korfanteo 52	
38.	Budynek dyrekcji kopalni „Marcel”	ul. Korfanteo 52	
39.	Budynek elektrowni kopalni „Marcel”	ul. Korfanteo 52	
40.	Budynek d. rozdzielni prądu kopalni „Marcel”	ul. Korfanteo 52	
41.	Budynek straży pożarnej kopalni „Marcel”	ul. Korfanteo 52	
42.	Budynek bramny „Marcel”	ul. Korfanteo 52	
43.	Szyb „Wiktor” - kopalnia „Marcel”	ul. Korfanteo 52	
44.	Budynek mieszkalny	ul. Kwiatowa 29	
45.	Budynek mieszkalny	ul. Lompy 1	
46.	Budynek mieszkalny	ul. Lompy 14	
47.	Przedszkole Publiczne nr 3	ul. Mariacka 1	Własność gminy

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

48.	Budynek mieszkalny	ul. Mariacka 93	Własność gminy
49.	Budynek mieszkalny	ul. Mielęckiego 1	
50.	Budynek mieszkalny	ul. Mielęckiego 2	
51.	Budynek mieszkalny	ul. Mielęckiego 3	
52.	Budynek mieszkalny	ul. Mielęckiego 4	
53.	Budynek mieszkalny	ul. Mielęckiego 5	
54.	Budynek mieszkalny	ul. Mielęckiego 6	
55.	Budynek mieszkalny	ul. Mielęckiego 7	
56.	Budynek mieszkalny	ul. Mielęckiego 8	
57.	Budynek mieszkalny	ul. Mielęckiego 9	
58.	Budynek mieszkalny	ul. Mielęckiego 10	
59.	Budynek mieszkalny	ul. Mielęckiego 11	
60.	Budynek mieszkalny	ul. Mielęckiego 12	
61.	Przedszkole Publiczne nr 2	ul. Mielęckiego 13	
62.	Budynek mieszkalny	ul. Mielęckiego 14	
63.	Budynek mieszkalny	ul. Mielęckiego 16	
64.	Budynek mieszkalny	ul. Mielęckiego 18	
65.	Budynek mieszkalny	ul. Mielęckiego 18 a	
66.	Budynek mieszkalny	ul. Pocztowa 1	
67.	Budynek mieszkalny	ul. Pocztowa 2	Własność gminy
68.	Budynek mieszkalny	ul. Pocztowa 3	
69.	Budynek mieszkalny	ul. Pocztowa 4	
70.	Budynek mieszkalny	ul. Pocztowa 5	
71.	Budynek mieszkalny	ul. Pocztowa 6	
72.	Budynek mieszkalny	ul. Pocztowa 7	
73.	Budynek mieszkalny	ul. Pocztowa 8	
74.	Budynek mieszkalny	ul. Pocztowa 9	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

75.	Budynek mieszkalny	ul. Pocztowa 10	
76.	Budynek mieszkalny	ul. Pocztowa 11	
77.	Budynek mieszkalny	ul. Pocztowa 12	
78.	Budynek mieszkalny	ul. Rogozina 14	
79.	Budynek mieszkalny	ul. Rogozina 40	
80.	Budynek mieszkalno – usługowy	ul. Rogozina 49	
81.	Budynek mieszkalno – usługowy	ul. Rogozina 52	
82.	Budynek mieszkalny	ul. Rogozina 53	
83.	Budynek mieszkalno – usługowy	ul. Rogozina 59	
84.	Budynek mieszkalno – usługowy	ul. Rogozina 61	
85.	Budynek mieszkalno – usługowy	ul. Rogozina 61	
86.	Budynek mieszkalno – usługowy	ul. Rybnicka 158	
87.	Budynek mieszkalny	ul. Rybnicka 174	
88.	Budynek mieszkalny	ul. Rybnicka 202	
89.	Budynek mieszkalny	ul. Rybnicka 204	
90.	Budynek usługowy	ul. Rybnicka 227	
91.	Budynek mieszkalny	ul. Rybnicka 235	
92.	Budynek mieszkalny	ul. Rybnicka 261	
93.	Wiadukt kolejowy	ul. Rybnicka	
94.	Budynek mieszkalny	ul. Rydułtowska 135	
95.	Urząd Miasta	ul. Rymera 15	Własność gminy
96.	Budynek mieszkalny	ul. Rymera 43	
97.	Budynek mieszkalny	ul. Rymera 45	
98.	Szkoła Podstawowa	ul. Rymera 170	Własność gminy
99.	Kościół pw. Niepokalanego Serca Maryi	ul. Rymera 203	
100.	Budynek mieszkalny	ul. Ściegiennego 1	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

101.	Budynek mieszkalny	ul. Stalmacha 6	
102.	Budynek mieszkalny	ul. Wieczorka 15	
103.	Budynek mieszkalny	ul. Wieczorka 17-19	
104.	Budynek mieszkalny	ul. Wrzosowa 41	

II. MAŁA ARCHITEKTURA

LP.	OBIEKT	ADRES	UWAGI
1.	Grobowiec rodziny Wojciechowskich	ul. Cmentarna	
2.	Krzyż kapliczkowy	ul. Cmentarna	
3.	Mogiła Ofiar Szybu Reden	ul. Cmentarna	
4.	Pomnik Ofiar Szybu Reden	ul. Rydułtowska 43	
5.	Krzyż kapliczkowy	ul. Rogozina 14	
6.	Pomnik ku czci Powstańców Śląskich poległych w latach 1919-1921	ul. Rogozina	
7.	Krzyż kapliczkowy	ul. Rydułtowska / Narutowicza	
8.	Krzyż kapliczkowy	ul. Rymera 258	
9.	Kaplica architektoniczna	ul. Rymera	
10.	Krzyż kapliczkowy	ul. Rymera / Kraszewskiego / Chrobrego	
11.	Krzyż kapliczkowy	ul. Rymera / Napierskiego	
12.	Krzyż kapliczkowy	ul. Rogozina / Wypandów	
13.	Krzyż kapliczkowy	ul. Wrzosowa 41	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA RADLIN NA LATA 2014-2017

III. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE

LP.	TYP STANOWISKA	CHRONOLOGIA	NR ARKUSZA AZP
1.	śląd osadnictwa	średniowiecze	103-42 nr 29
2.	śląd osadnictwa	średniowiecze	103-42 nr 34
3.	śląd osadnictwa	epoka kamienia	103-42 nr 36
4.	śląd osadnictwa	średniowiecze	103-42 nr 40
5.	?	epoka kamienia – neolit ?	102-42